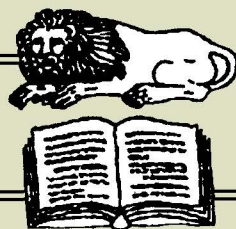

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

82. szám

Karácsony

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2010

	címlap
Ajánlás (XVI. Benedek pápa)	1
Mária "Isten Igéjének Anyja" (XVI. Benedek pápa)	2
A Hetvenes fordítás – és a modern bibliafordítások (Tarjányi B.)	3
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 72. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	34
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	43
Michael Hesemann: A Názáreti Jézus (Könyvismertetés)	48
Olvasóink kérdezik	57
Társulatunk életéből	58
Ajánlatunk	61

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

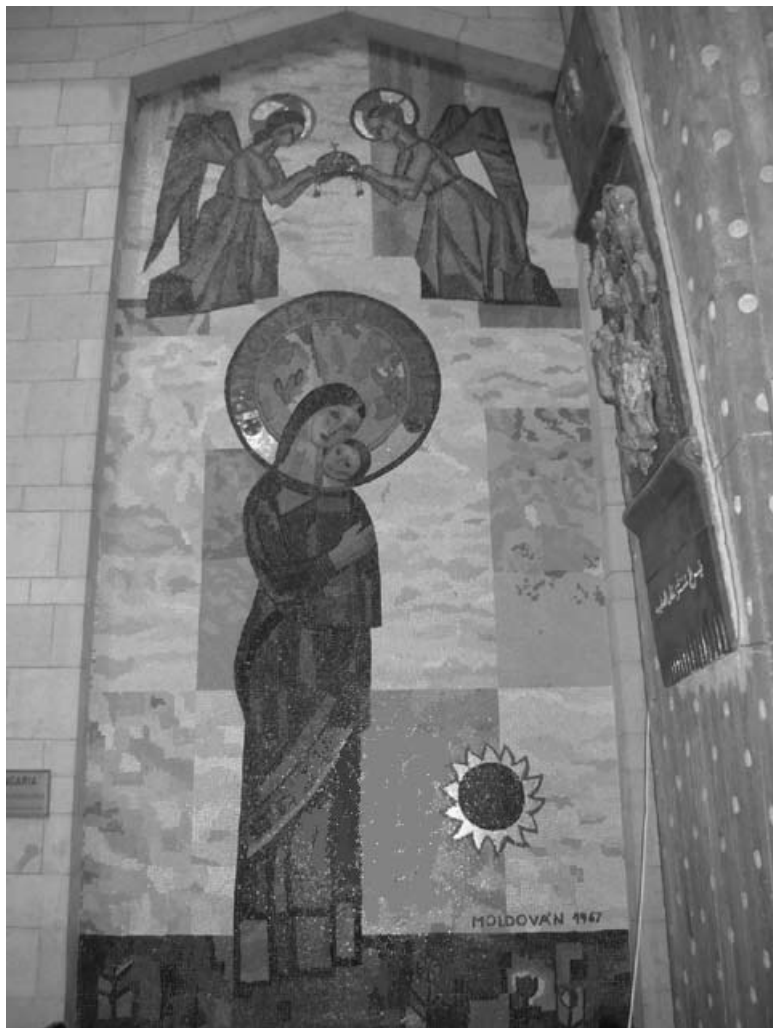

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Isten végső Szava

Szeretném Isten egész népét – a pásztorokat, a megszentelt életet élőket és a laikusokat egyaránt – arra kérni, hogy mind nagyobb jártassággal forgassák a Szentírást. Soha nem szabad elfelednünk, hogy minden igazi és élő keresztény lelkiség alapja az Egyház által hirdetett, elfogadott, ünnepelt és átélmélkedett Isten Szava. Az isteni Szóval való kapcsolatunk elmélyítése annál nagyobb lendülettel történik, minél inkább tudatosul bennünk, hogy mind az Írásban, mind az Egyház élő Hagyományában Istennek a kozmoszról és a történelemtől ki-mondott végső szavát ünnepeljük.

XVI. Benedek pápa
(Verbum Domini, 121)

Mária a kis Jézussal (Názáret)

XVI. Benedek pápa

"Verbum Domini" apostoli buzdítás (részletek)

Mária "Isten Igéjének Anyja" és "a hit Anyja" – "A szinódusi atyák kifejezésre juttatták, hogy a XII. összejövetel során alapvető céljuk volt "megújítani az Egyház hitét Isten szavában." Ezért arra kell figyelniük, hogy Isten szava és a hit kölcsönössége milyen alapvetően érvényesült Szűz Mária esetében, "akinek a szövetség Igéjére és az ő saját szerepére adott igenjével az emberiség isteni meghívása tökéletesen megvalósult." Az Ige által teremtett emberi valóság Mária hite által jut el a teljességre. Ő a Szeplőtelen Fogantatás, akit Isten "kegyelemmel teljessé" tett (vö. Lk 1,28), aki feltétlenül aláveti magát az isteni Igének (vö. Lk 1,38). Életét az ő engedelmes hite formálja minden percben, amikor Isten kezdeményezéseinek aláveti magát. Szűz ő, aki hallgat a Szóra, és tökéletes összhangban cselekszik Isten szavával; mindazt, ami a fiával történik, megőrzi szívében, mint egy mozaik-képet elrejti lelkében (vö. Lk 2,19.51)." [VD 27]

Az "ötödik evangélium" – "Amikor emlékezünk Isten Szavára, amely a názáreti Mária méhében emberré lett, szívünk afelé a föld felé fordul, amelyen megváltásunk beteljesedett, és ahonnan Isten Szava a föld végső hátáráig elterjedt. A Szentlélek működése által az Ige egy meghatározott időpontban és egy adott helyen, a Római Birodalom határán lett emberré. Éppen ezért, minél inkább megértjük Krisztus személyének egyetemességét és egyedülállóságát, annál nagyobb hálával tekintünk afelé az ország felé, ahol Jézus megszületett, élt, és odaadta magát áldozatul mindannyiunkért. A kövek, amelyeken Megváltón járt, telve vannak számunkra emlékekkel, és továbbra is "kikiáltják" az örömhírt. A szinódusi atyák felidéztek azt a szerencsés megjelölést, hogy a Szentföld "az ötödik evangélium" (ld. *Propositio* 51.). Milyen fontos tehát az, hogy ezen a vidéken keresztény közösségek élnek, még ha sok nehézség közepette is! A Püspöki Szinódus mindazon keresztények felé, akik Jézus földjén élnek és tanúságot tesznek a Feltámadottban való hitükről, kifejezi

az irányukban érzett legmélyebb közelséget. Arra kéri ezeket a keresztényeket, hogy "ne csupán a hit fényét sugározzák az egyetemes Egyház felé, hanem legyenek az egységnek, a bölcsességnek és kiegyensúlyozott életnek is a kovásza egy olyan társadalomban, amely hagyományosan pluralista volt és maradt mindmáig, sokféle nemzetiségével és vallásával." (XVI. Benedek, *Homília a Jozafát völgyében mondott szentmisén*, Jeruzsálem, 2009. május. 12.). [VD 89]

* * *

„Ismét fel kell fedezni Isten szavának központi helyét mind a hívek személyes, mind az egyház közösségi életében. Sürgető szükség van arra, hogy mint a Feltámadt Krisztus meggyőződéses és hiteles tanúi, hirdessük Isten Szavának szépségét az emberiség üdvösségére. Ezek a főbb gondolatai annak az apostoli buzdításnak, amellyel XVI. Benedek pápa fordul a hívekhez a 2008-ban megtartott püspöki szinódus javaslatait összegezve. A két évvel ezelőtti összejövetel témája a következő volt: „Isten Szava az egyház életében és küldetésében”.

A csaknem 200 oldalas **Verbum Domini** kezdetű dokumentumot 2010. november 11-én mutatták be a vatikáni sajtóteremben. A pápa szenvedélyes hangú felhívást intéz a főpásztorokhoz, az Istennek szentelt életet élőkhöz, a világi hívekhez, hogy egyre inkább ismerjék meg a Szentírást. Soha ne feledjék, hogy minden hiteles és élő keresztény spiritualitás alapja Isten Szavának befogadása, hirdetése, ünneplése és az arról való elmélkedés az egyházban.

Egy olyan világban, amely gyakran úgy érzi, hogy Isten fölösleges, vagy idegen, nincs annál fontosabb prioritás, mint az, hogy ismét megnyissuk az emberek számára az Isten felé vezető utat. Ahhoz az Istenhez kell őket elvezetnünk, aki beszél hozzánk, és szeretetét kínálja fel, hogy bőséges életünk legyen. XVI. Benedek apostoli buzdításában hangsúlyozza: Isten az emberek érdekében lép közbe a történelemben. Isten Szava nem áll ellentétben az emberrel, nem köti gúzsba jogos vágyait, sőt, azokat megvilágítja, megtisztítja és kiteljesíti. (*Vatikáni Rádió*)

Tarjányi Béla

A Hetvenes fordítás – és a modern bibliafordítások

A mai bibliafordítások készítése során kötelezőnek tekintett és általánosan elfogadott alapszabály, hogy az Ószövetséget héber eredetiből kell fordítani. Azokat az ószövetségi könyveket, amelyek nem maradtak fenn, csak görögül, az Ószövetség görög fordításából, a Szeptuagintából vesszük. (Ezeket a könyveket a protestánsok nem tekintik a Biblia részének, így ezek nem is szerepelnek a protestáns bibliakiadásokban.)

A Szeptuaginta keresztény másolata (Vatikáni kódex, IV.sz.)

Ez a gyakorlat azonban egy érdekes ellentmondást hordoz magában. Az Újszövetség szerzői számos helyen idézik az ószövetségi könyveket, és ezeknek mintegy kétharmadáról nyilvánvalóan megállapítható, hogy a szent szerzők nem a héber szöveget, hanem az attól gyakran eltérő Hetvenes fordítás szövegét idézik. Így az Újszövetségben idézett ószövetségi idézeteket gyakran hiába keressük szentíráskiadásaink ószövetségi részében, mert azokon a helyeken a Szeptuaginta szövegétől eltérő héber Ószövetség fordítása szerepel.

Hogy ezt az érdekes, sőt visszás helyzetet jobban áttekinthessük, az alábbiakban bemutatunk 24 újszövetségi helyet, ahol a szerzők az Ószövetséget idézik, és megadjuk az idézett ószövetségi helyeken található szövegeket néhány újabb szentírásfordításban. A vizsgált fordítások a következők: a francia Jeruzsálemi Biblia (JB 1961), a német Egységfordítás (NE), az Új Protestáns Bibliafordítás (UPB, „Újfordítású Biblia”), az Új Katolikus Bibliafordítás (UKB, Szt. I. T.) és a Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás (KNB). Az összehasonlítás kedvéért jelezzük a Vulgáta, a Neovulgáta és a Károli fordítás (1590) megoldásait is.

Megfigyelhető, hogy a Jeruzsálemi Biblia, az Egységfordítás és a protestáns fordítás következetes abban, hogy mindig a héber szöveget fordítja, így náluk az Újszövetségben szereplő idézet nem egyezik meg az Ószövetségben található szöveggel. A Neovulgáta, az UKB és a KNB nem ilyen következetes ebben, ezekben a fordításokban található néhány kivétel, amint a következő oldalakon bemutatott 24 példa alapján nyilvánvaló lesz számunkra.

ALAPUL VETT BIBLIASZÖVEGEK: *Görög Újszövetség:* E. Nestle – K. Aland, Novum Testamentum Graece et Latine, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 1998; *Görög Ószövetség:* A. Rahlfs, Septuaginta, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 1979; *Héber Ószövetség:* R. Kittel, Biblia Hebraica Stuttgartensia, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 1990.

VIZSGÁLT SZENTÍRÁSFORDÍTÁSOK: *Károli Biblia:* Károli Gáspár, Szent Biblia, ny. Mantskovit Bálint, Vizsoly 1590; *Káldi Biblia:* Káldi György S.J., Szent Biblia, ny. Formika Máté, Bécs 1626; *Vulgáta:* Biblia Sacra iuxta Vulgatum Clementinum, Desclée et Socii, Róma 1956; *Neovulgáta:* Nova Vulgata Bibliorum Sacrorum Editio, Libreria Ed. Vat., Róma 1986; *Jeruzsálemi Biblia (JB):* La Sainte Bible de l'École Biblique de Jérusalem, du Cerf, Párizs 1961; *Német Egységfordítás (NEF):* Einheitsübersetzung der Heiligen Schrift, Das Alte Testament, Katholische Bibelanstalt, Stuttgart, 1974; *Új Olasz Fordítás (UOF):* La Bibbia, Via Verita e Vita, Nova versione ufficiale della Conferenza Episcopale Italiana, Edizioni

San Paolo, Milano 2009; *Új Protestáns Bibliafordítás (UPB)*: Biblia, Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott kijelentése, Kálvin János Kiadó, Budapest, 2006; *Új Katolikus Bibliafordítás (UKB)*: Biblia, Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Szent István Társulat, Budapest 2006; *Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás (KNB)*: Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest 2008.

Az alább bemutatott példákat látva elképzelhetjük, mi történik, ha netán akad olyan „elvetemült” bibliaolvasó, aki az Újszövetség egy adott helyén az ószövetségi idézethez érve meg akarja azt keresni Bibliájának ószövetségi részében: szinte soha meg nem találja azt. Mert az Iz 7,14-ben „a szűz fogan” helyett „fiatalasszonyt” talál (jeune fille, junge Frau, fiatal nő), a „mennyei kenyér” helyett „gabonát” (Zsolt 78,24: froment, gabona), az „irgalmasságot akarok” helyett „szeretetet” (Óz 6,6), „a fán függ” helyett „akasztottat” (MTörv 21,23), a „bot vége” helyett „ágy végét” (Ter 47,31), „hetvenöt” helyett „hetvenet” (Ter 46,27), „vakság” helyett „fogságot” (Iz 61,1), „angyalok” helyett „Istent” (Zsolt 8,6), „üdvösség” helyett „együtt”-et (Iz 40,5) stb. És van, amit egyáltalán meg sem talál, mert elveszett – mint pl. a Lélek hetedik ajándéka, a „jámborság” az Iz 11,2-ből. Az újkori katolikus bibliafordításoknak (a Vulgáta nyomán) néhányat azért sikerült megmenteniük ezek közül: a 24 vizsgált hellyel számolva a Neovulgáta hatot őrzött meg az elveszett Szeptuaginta-idézetekből (pl. szűz, mennyei kenyér, irgalmasság, fán függ, angyalok), a KNB ötöt, az UKB hármat, az Új Olasz Fordítás kettőt (szűz, égi kenyér), a német Egységfordítás pedig csak egyet („mennyei kenyér”). A Vulgáta a 24-ből még 9 helyen követte a Hetvenes fordítás szövegét. (Egyedül a Jeruzsálemi Biblia abszolút következetes a héber szöveg fordításában, ld. „szűz” helyett „fiatal nő”, égi „kenyér” helyett égi „gabona”). Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy a Szeptuaginta szövege (keresztény) teológiai szempontból gyakran gazdagabb, kifejezőbb, pl. minden test meglátja az "üdvösséget" (héb.: egyformán); az ő nevében bíznak a "nemzetek" (héb.: szigetek); "az emberek" maradéka (héb.: Edom maradéka); a maradék

"üdvözül" (héb.: visszatér); a nép, amelyet "megszereztem" (héb.: formáltam) stb.

Ez a helyzet meglehetősen elgondolkoztató. Hogyan lehet az, hogy az a bibliaiszöveg – mármint az Ószövetség görög fordítása, az ún. Hetvenes fordítás –, amelyet az Ósegyház, a korai kereszténység az első századok során gyakorlatilag kizárólagosan használt (ld. a Függelékét), és amelyet az újszövetségi szerzők sugalmazott bibliaiszöveggént idéztek, számunkra nem elfogadható, csak a kora-középkorban a masszóréta zsidó tudósok által revideált héber szöveg? Hiszen így tulajdonképpen meghazudtoljuk az újszövetségi szerzőket, amikor az idézett ószövetségi helyeket nem megfelelően adjuk vissza bibliafordításaink ószövetségi részében! Szerencse, hogy a mai Szentírást forgató katolikus hívek jobbra csak az Újszövetséget olvassák, és nem zavarja őket, ha az idézetek megfelelőjét nem találják az Ószövetségben. A szakembereket meg azért nem zavarja, mert ők tudják, hogy hol keressék ezeknek az idézeteknek a megfelelőjét: a Szeptuagintában, amelyet mi is engedelmesen félretettünk, mert zsidó és protestáns testvéreink nem tartják azt hitelesnek, megbízhatónak.

A korai időkben a keresztény teológusok csak a zsidósággal való viták miatt nyúltak vissza a héber szöveghez, az újkorban pedig a protestánsokkal való egységet keresve engedtünk annak, hogy az Ószövetség fordítása a Héber Biblia ma használatos szövegét, a masszóréta szöveget kövesse. Ezek lehetnek ma is fontos szempontok, de tudnunk kell, hogy mindez az újszövetségi szerzők és a korai Egyház gyakorlatának a feladását jelenti. Szerintem az Ószövetség fordítása során – sőt, a mai katolikus szentírásmagyarázat során is – nekünk inkább a Hetvenes fordítást kellene alapul vennünk, hisz ez volt az újszövetségi szerzők és az első évszázadok Egyházának Bibliája. Erről tanúskodik az Újszövetség, ezt tanúsítják az ókeresztény írók, és ezt bizonyítja az Egyház által évszázadokon át őrzött, másolt és terjesztett Szeptuaginta görög szöveg, a görög szövegtanúk százai, kezdve a Sínai és a Vatikáni kódextól egészen a késő-középkori görög minuszkulákig.

*Példák a következő oldaltól,
azt követően egy figyelemreméltó függelék.*

Mt 12,21 / Iz 42,4

	Mt 12,21	az ő nevében bíznak a nemzetek
Iz 42,4	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	törvényére várnak a szigetek	az ő nevében bíznak a nemzetek
Vulgáta	Legem eius insulae expectant	
Neovulgáta	Legem eius insulae expectant	
Károli (1590)	Az ő törvényét a szigetben lakó pogányok nagy örömmel veszik	
Káldi (1626)	Az ő törvényét várják a szigetek	
JB (1961)	Les îles attendent ses instructions	
NEF (1974)	Auf sein Gesetz warten die Inseln	
UOF (2009)	Le isole attendono il suo insegnamento	
UPB (2006)	Tanítására várnak a szigetek	
UKB (2006)	Az ő tanítására várnak a szigetek	
KNB (2008)	Tanítására várnak a szigetek	

Lk 3,6 – Iz 40,5

Lk 3,6 és meglátja minden test
Isten üdvösségét

Iz 40,5

**HÉBER
ŐSZÖVETSÉG**

SZEPTUAGINTA

meglátja minden test egyaránt וְיָרָאֵת
és meglátja minden test Isten üdvösségét τὸ
σωτήριον τοῦ θεοῦ

- Vulgáta** Et videbit omnis caro
pariter
- Neovulgáta** Et videbit omnis caro
pariter
- Károli (1590)** Minden test egyenlő-
képpen meglássa
- Káldi (1626)** Megláttya minden test
egyenlőképpen
- JB (1961)** Et toute chair la verra
- NEF (1974)** Alle Menschen werden
sie sehen
- UOF (2009)** Tutti gli uomini insieme
la vedranno
- UPB (2006)** Látni fogja minden em-
ber egyaránt
- UKB (2006)** Minden ember látni fogja
- KNB (2008)** Látni fogja minden em-
ber egyaránt

Lk 4,18 / Iz 61,1

Lk 4,18 Látást a vakoknak

Iz 61,1

**HÉBER
ŐSZÖVETSÉG**

SZEPTUAGINTA

a megkötözött börtöne megnyílik

Látást a vakoknak

וְלִסְוֹרִים בְּקֶדְדָּהּ קִינְיָה

τυφλοῖς ἀνάβλεψιν

Vulgáta

Clausis aperitionem

Neovulgáta

Clausis aperitionem

Károli (1590)

A megkötözötteknek a tömlöcnek megnyílását

Káldi (1626)

A bérekesztetteknek a megnyitást

JB (1961)

Annocer aux captifs
l'ammistie

NEF (1974)

Die Entlassung der
Gefangenen

UOF (2009)

La scarcerazione dei
prigionieri

UPB (2006)

Szabadon bocsátást a
megkötözötteknek

UKB (2006)

Szabadulást hirdessek a
fogyoknak

KNB (2008)

Hirdessem a fogyoknak
a szabadulást

Csel 7,14 / Ter 46,27; MTörv 10,22

	Csel 7,14	hetvenöt lélek ment Egyiptomba
Ter 46,27	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	hetven ember ment	hetvenöt lélek ment
Vulgáta	Ingressae sunt septuaginta	
Neovulgáta	Septuaginta / (MTörv: in septuaginta animabus)	
Károli (1590)	Hetvenen valának	
Káldi (1626)	Hetvenen vóltak	
JB (1961)	Soixant-dix	
NEF (1974)	Siebzig Personen	
UOF (2009)	Le persone ammontano a settanta	
UPB (2006)	Hetven lélek volt	
UKB (2006)	A lelkek száma hetvenet tett ki	
KNB (2008)	Összesen hetven volt	

Csel 15,17 / Ám 9,12

Csel 15,17 Az emberek maradéka

Ám 9,12

**HÉBER
ŐSZÖVETSÉG**

SZEPTUAGINTA

Edom maradéka

Az emberek maradéka

Vulgáta

Ut possideant reliquias
Idumaeae

Neovulgáta

Reliquias Edom

Károli (1590)

Birhassátok az
Edomnak maradékát

Káldi (1626)

Hogy bírják Idúmea ma-
radékát

JB (1961)

Ce qui reste d'Édom

NEF (1974)

Der Rest von Edom

UOF (2009)

Il resto di Edom

UPB (2006)

Birtokba veszik Edóm
maradékát

UKB (2006)

Hadd foglalják el azt,
ami Edomból megmarad

KNB (2008)

Birtokukba vegyék
Edom maradványát

Csel 2,19 / Joel 3,3

	Joel 3,3	Vért, tüzet és füstpárát
Jo 3,3	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	Vért és tüzet és füst- oszlopot תִּמְרוֹת עָשָׂן	Vért és tüzet és füstpárát ἀτμίδα καπνοῦ
Vulgáta		Sanguinem et ignem et vaporem fumi
Neovulgáta	Sanguinem et ignem et columnas fumi	
Károli (1590)	Vért, tüzet és köd oszlo- pokat	
Káldi (1626)		Vért és tüzet és füstös párát
JB (1961)	Sang, feu, colonnes de fumée	
NEF (1974)	Blut und Feuer und Rauchsäulen	
UOF (2009)	Sangue e fuoco e colonne di fumo	
UPB (2006)	Vért, tüzet és füstoszlo- pokat	
UKB (2006)	Vért, tüzet és füstoszlo- pokat	
KNB (2008)		Vért, tüzet és füstfelhőt

Róm 9,27 = Zsid 9,28 / Iz 10,22

Róm 9,27 = Zsid 9,28 Csak a maradék üdvözül

Iz 10,22

HÉBER
ÓSZÖVETSÉG

SZEPTUAGINTA

a maradékuk vissza
fog térni בָּשִׁיבָה

A maradékuk üdvözül
σωθήσεται

Vulgáta

Reliquiae convertentur
ex eo

Neovulgáta

Reliquiae revertentur ex
eo

Károli (1590)

Csak a maradéka tér
meg annak az Istenhez

Káldi (1626)

A maradékok megtérnek
abból

JB (1961)

Ce n'est qu'un rest qui
reviendra

NEF (1974)

Nur ein Rest kehrt um

UOF (2009)

Solo un suo resto
ritornera

UPB (2006)

Csak a maradék tér meg

UKB (2006)

Csak a maradék tér meg
belőle

KNB (2008)

Csak a maradék tér meg
belőle

1 Kor 1,19 / Iz 29,14

	1 Kor 1,19	elpusztítom a bölcsnek bölcsességét
Iz 29,14	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	bölcsaiknek bölcses- sége el fog veszni	elpusztítom a bölcsnek bölcsességét
Vulgáta	Peribit enim sapientia a sapientibus ejus	
Neovulgáta	Peribit sapientia sapientium eius	
Károli (1590)	Az ő bölcsaiknek böl- csessége elvész	
Káldi (1626)	Elvész a bölcheség az ő bölcsaitól	
JB (1961)	La sagesse de ses sages tournera court	
NEF (1974)	Die Weisheit seiner Weisen vergeht	
UOF (2009)	Perira la sapienza dei suoi sapienti	
UPB (2006)	Vége lesz a bölcsök böl- csességének	
UKB (2006)	Odalesz bölcsaik böl- csessége	
KNB (2008)	Elvész bölcsaiknek a böl- csessége	

2 Tim 2,19 / Szám 16,5

	2 Tim 2,19	Az Úr ismeri azokat, akik az övéi
Szám 16,5	HÉBER ÓSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	Isten megmondja, kik az övéi יְיָ עֵי יְהוָה	Az Úr ismeri azokat, akik az övéi ἔγνω ὁ θεὸς
Vulgáta	Mane notum faciet Dominus qui ad se pertinet	
Neovulgáta	Notum faciet Dominus qui ad se pertineant	
Károli (1590)	Reggel megmutatja az Úr, kik legyenek övéi	
Káldi (1626)	Reggel megmutattya az Úr, kik légyenek övéi	
JB (1961)	Yahvé fera conna ìtre qui est a Lui	
UPB (2006)	Reggel tudtul adja az Úr, hogy ki az övé	
NEF (1974)	Morgen wird der Herr zeigen	
UOF (2009)	Il Signore fara conoscere chi e suo	
UKB (2006)	Holnap az Úr megmutatja, ki tartozik hozzá	
KNB (2008)	Reggel majd ismeretese teszi az Úr, hogy kik az övéi	

Zsid 10,5 / Zsolt 40(39),7

	Zsid 10,5	testet készítettél nekem
Zsolt 40,7	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	füleimet megnyitot- tad אָזְנַיִם פָּרִיתָ לִּי	testet készítettél nekem σῶμα (B, S, A kódexek)
Vulgáta	Aures autem perfecisti mihi	
Neovulgáta	Aures autem fodisti mihi	
Károli (1590)	Kész az én fülem, Isten, kész az én fülem	
Káldi (1626)	A füleimet pedig elkészí- teted nékem	
JB (1961)	Tu m'as ouvert l'oreille	
NEF (1974)	Das Gehör hast du mir eingepflanzt	
UOF (2009)	Gli orecchi mi hai aperto	
UPB (2006)	Nyitott fület adtál nekem	
UKB (2006)	Megnyitottad fülem a hallásra	
KNB (2008)	Készségessé teted fü- leimet	

Zsid 11,5 / Ter 5,24

Zsid 11,5 Hénokot nem találták

Ter 5,24

**HÉBER
ŐSZÖVETSÉG**

SZEPTUAGINTA

Hénok nem volt
הֵנוֹךְ לֹא

Hénokot nem találták
οὐχ ἠὐρίσκειτο

Vulgáta Et non apparuit

Neovulgáta Et non apparuit

Károli (1590)

Nem találtaték Sohól

Káldi (1626) És nem láttaték

JB (1961) Puis il disparut

NEF (1974) Er war nicht mehr da

UOF (2009) Poi scomparve

UPB (2006) És egyszer csak eltűnt

UKB (2006) Isten előtt járt, aztán
nem volt többé

KNB (2008) Az Istennel járt, és eltűnt

Zsid 11,21 / Ter 47,31

	Zsid 11,21	ráborult a botjának végére
Ter 47,31	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	Leborult az ágyának fejére לְהִשְׁתַּחֲוֹת עַל-רֹאשׁוֹ	ráborult a botjának végére ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ
Vulgáta	Conversus ad lectuli caput	
Neovulgáta	Adoravit Israel conversus ad lectuli caput	
Károli (1590)	Leborulván az ő ágyának fejére	
Káldi (1626)	Imádá az Istent az ágy fejéhez fordulván	
JB (1961)	Israël se prosternait sur le chevet de son lit	
NEF (1974)	Israel neigte sich über das Kopfende seines Bettes	
UOF (2009)	Si prostro sul capezzale del letto	
UPB (2006)	Izrael térdre borult az ágy fejénél	
UKB (2006)	Meghajolt az ágy feje irányában	
KNB (2008)	Imádta Istent az ágy fejére borulva	

1 Pét 2,9 / Iz 43,21

1 Pét 2,9 A nép, amelyet megsze-

reztem

Iz 43,21

**HÉBER
ŐSZÖVETSÉG**

SZEPTUAGINTA

**Nép, amelyet én
formáltam**

A nép, amelyet megszerztem

עַם-זֶה יִצְרַתִּי לִי

λαόν μου ὃν

περιεποιησάμην

Vulgáta

Populum istum formavi
mihi

Neovulgáta

Populum istum formavi
mihi

Károli (1590)

A nép, amelyet magam-
nak formáltam

Káldi (1626)

E népet magamnak for-
máltam

JB (1961)

Le peuple que je me
suis formé

NEF (1974)

Das Volk, das ich mir
erschaffen habe

UOF (2009)

Il popolo che io ho
plasmato per me

UPB (2006)

A népnek, amelyet ma-
gamnak formáltam

UKB (2006)

A nép, amelyet magam-
nak alkottam

KNB (2008)

A nép, melyet magam-
nak formáltam

1 Pét 2,9 / Kiv 19,6

1 Pét 2,9 királyi papság vagytok

Kiv 19,6

**HÉBER
ŐSZÖVETSÉG**

SZEPTUAGINTA

**papok királysága
lesztek számomra
ממלכת כהנים**

**királyi papság vagytok
βασίλειον ιεράτευμα**

Vulgáta

**Eritis mihi regnum
sacerdotale**

Neovulgáta

**Eritis mihi regnum
sacerdotum**

Károli (1590)

**Lesztek énnékem papi
országom**

Káldi (1626)

**Ti lésztek nekem papi
országom**

JB (1961)

Un royaume de pretres

NEF (1974)

Ein Reich von Priestern

UOF (2009)

Un regno di sacerdoti

UPB (2006)

Papok királysága lesztek

UKB (2006)

Papi királyságom lesztek

KNB (2008)

**Ti lesztek az én papi ki-
rályságom**

Iz 11,2 – a Szentlélek hat / hét ajándéka

Iz 11,2	HÉBER ÓSZÖVETSÉG (hat ajándék – hiányzik a jámborság)	SZEPTUAGINTA πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου θεοῦ
Vulgáta		Sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, timor Domini
Neovulgáta	Sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, timor (6)	
Károli (1590)	Bölcsesség, értelem, tanács, hatalom, tudomány, istenfélelem (6)	
Káldi (1626)		Bölcsesség, értelem, tanács, erősség, tudomán, Isteni tisztelt, Úr félelme
JB (1961)	Sagesse, intelligence, conseil, force, science, crainte de Yahvé	
NEF (1974)	Weisheit, Einsicht, Rat, Stärke, Erkenntnis, Gottesfrucht (6)	
UOF (2009)	Sapienza, intelligenza, consiglio, forza, coscienza, timore del Signore (6)	
UPB (2006)	Bölcsesség, értelem, tanács, erő, az Úr ismerete és félelme (6)	
UKB (2006)	Bölcsesség, értelem, tanács, erősség, tudás, az Úr félelme (6)	
KNB (2008)	Bölcsesség, értelem, tanács, erősség, tudás és az Úr félelme	

Csel 7,43 / Ám 5,26-27

	Csel 7,43	Molok sátrát és isteneteknek, Refánnak csillagát
Ám 5,26-27	HÉBER ÓSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	királyod szentélyét, és istened csillagát סְכוּת מִלְכְּכֶם וְאֵת צִלְמֵיכֶם	Molok sátrát és isteneteknek, Refánnak csillagát ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολοχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ραιφαν
Vulgáta	...et imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri	tabernaculum <u>Moloch</u> vestro...
Neovulgáta	Portastis Saccut regem vestrum, et Caivan, imagines vestras, sidus deorum vestrorum	
Károli (1590)	...és a Chionnak képeit, a ti képeiteket, a ti Istenteknek csillagát	<u>Molok</u> bálványtoknak sátorát hordoztátok...
Káldi (1626)		Sátort hordoztatok a ti Moloktoknak, és a ti bálványitok képét, a ti Istenetek csillagát
JB (1961)	Vous emporterez Sakkut, votre roi, et Keván, votre dieu	
NEF (1974)	Ihr werdet Sakkut als euer König vor euch hertragen müssen, und den Kewan, euren Sterngott	
UOF (2009)	Avete innalzato Siccut come vostro re e Chiion come vostro idolo, e Stella come vostra divinita	
UPB (2006)	Közben hordoztátok királyotokat, Szikkútot, és Kijjunt, csillagistenetek képmását	
UKB (2006)	Vihetitek majd Szakkut királyotokat, és Isteneteket, Keván csillagistent	
KNB (2008)	Kevánt, bálványaitokat, isteneitek csillagát	

Róm 9,29 / Iz 1,9

	Róm 9,29	nem hagyott volna nekünk utódokat
Iz 1,9	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	Ha Jahve egy nagyon kevés <u>maradékot</u> nem hagyott volna nekünk	nem hagyott volna nekünk <u>utódokat</u>
	שְׂרִיר כְּמֵעַט	σπέρμα
Vulgáta		Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen
Neovulgáta		Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen
Károli (1590)	Ha a Seregeknek Ura Istene valami keveset meg nem hagyott volna bennünk	
Káldi (1626)		Ha a seregek Ura magot nem hagyott volna nekünk
JB (1961)	Si Yahvé Sabaot n`avait laissé quelques survivants	
NEF (1974)	Hätte der Herr der Heere nicht einen Rest für uns übriggelassen	
UOF (2009)	Se non ci avesse lasciato qualche superstite	
UPB (2006)	Nem hagyott volna néhány menekültet	
UKB (2006)	Nem hagyott volna meg némi maradékot	
KNB (2008)	Nem hagyott volna nekünk néhány menekültet	

Mt 1,23 / Iz 7,14

	Mt 1,23	íme, a szűz fogan
Iz 7,14	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	íme, a fiatal nő fo- gan הַעַלְמָה	íme, a szűz fogan ἡ παρθένος
Vulgáta		Ecce virgo concipiet
Neovulgáta		Ecce virgo concipiet
Károli (1590)		Íme, egy szeplőtelen szűz fo- gad az ő méhébe
Káldi (1626)		Íme egy szűz méhében fogad
JB (1961)	La jeune fille est enceinte	
NEF (1974)	Die junge Frau wird schwanger werden (<i>nem Jungfrau</i>)	
UOF (2009)		Ecco: la vergine concepira
UPB (2006)	Íme, egy fiatal nő teher- ben van	
UKB (2006)		Íme, a szűz fogan
KNB (2008)		Íme, a szűz fogan

Jn 6,31 / Zsolt 78 (77),24

	Jn 6,31	az égből kenyeret adott nekik enni
Zsolt 78,24	HÉBER ÓSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	az égből gabonát adott nekik דגן־שמים	az égből kenyeret adott nekik enni ἄρτον οὐρανοῦ
Vulgáta		Panem caeli dedit eis
Neovulgáta		Panem caeli dedit eis
Károli (1590)		Mennyei kenyeret adott vala nékiek bőséggel
Káldi (1626)		Égi kenyeret ada nékik
JB (1961)	Il leur donna le froment des cieux	
NEF (1974)		Er gab ihnen Brot von Himmel
UOF (2009)		Diede loro pane del cielo
UPB (2006)	Mennyei gabonát adott nekik	
UKB (2006)		Égi kenyeret adott nekik
KNB (2008)		Mennyei kenyeret adott nekik

1 Pét 1,24 / Iz 40,6

1 Pét 1,24 Az ember dicsősége
olyan, mint a virág

Iz 40,6

HÉBER
ÓSZÖVETSÉG

SZEPTUAGINTA

Ez ember jósága
olyan, mint a virág
כָּל־חַסְדּוֹ כַּצִּיץ הַתְּשֻׁרָה

Az ember dicsősége
olyan, mint a virág
δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος
χόρτου

Vulgáta

Omnis gloria eius quasi flos
agri

Neovulgáta

Omnis gloria eius quasi flos
agri

Károli (1590) Annak szépsége mint a
mezei virág

Káldi (1626)

Minden test széna, és minden
ő dicsősége mint a mezei vi-
rág

JB (1961) Sa délicatesse est celle
de la fleur des champs

NEF (1974) All seine Schönheit ist
wie die Blume auf dem
Feld

UOF (2009) Tutta la sua grazia e
come un fiore del campo

UPB (2006) Minden szépsége, mint a
mezei virágé

UKB (2006) Minden szépsége, mint a
mező virága

KNB (2008) Minden szépsége olyan,
mint a mező virága

Zsid 1,6 / MTörv 32,43

Zsid 1,6 imádja őt Isten minden
angyala

MTörv 32,43

HÉBER
ŐSZÖVETSÉG

SZEPTUAGINTA

(hiányzik!)

imádja őt Isten minden
angyala

εὐφράνθητε οὐρανοὶ ἅμα
αὐτῷ καὶ
προσκυνησάτωσαν αὐτῷ
πάντες υἱοὶ θεοῦ... καὶ
ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ
πάντες ἄγγελοι θεοῦ

Vulgáta ---

Neovulgáta ---

Károli (1590) ---

Káldi (1626) ---

JB (1961)

Cieux, exultez avec lui, et que
les fils de Dieu l'adorent! ... et
que tous les envoyés de Dieu
affirment sa force!

NEF (1974)

Erhebt das Siegesgeschrei, ihr
Himmel, .. werft euch vor ihm
nieder, *ihr Götter!*

UOF (2009) ---

UPB (2006) ---

UKB (2006)

Ti egek, ujjongjatok, istenek
fiai, imádjátok, ... Istennek
küldöttei, magasztaljátok ha-
talmát!

KNB (2008) ---

Mt 9,13; 12,7 / Óz 6,6

	Mt 9,13	Irgalmat akarok és nem áldozatot
Óz 6,6	HÉBER ÓSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	Szeretetet akarok és nem áldozatot רַחֲמִים	Irgalmat akarok és nem áldozatot Ἔλεος
Vulgáta		Misericordiam volui, et non sacrificium
Neovulgáta	Caritatem volo et non sacrificium	
Károli (1590)		Irgalmasságot kívánok én, nem áldozatot
Káldi (1626)		Az irgalmasságot kívántam, és nem az áldozatot
JB (1961)	C'est l'amour que je veux	
NEF (1974)	Nicht Schlachtopfer will ich, sondern Liebe	
UOF (2009)	Voglio l'amore e non il sacrificio	
UPB (2006)	Szeretetet kívánok és nem áldozatot	
UKB (2006)	Nem az áldozat kell nekem, hanem a szeretet	
KNB (2008)		Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot

Gal 3,13 / MTörv 21,23

Gal 3,13 átkozott mindaz, aki a fán függ

MTörv 21,23

HÉBER
ŐSZÖVETSÉG

SZEPTUAGINTA

átkozott az akasztott
(*nincs fa*)

כִּי־קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תְּלִי

átkozott mindaz, aki a fán függ

κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ
πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ
ξύλου

Vulgáta

Maledictus est, qui pendet in ligno

Neovulgáta

Maledictus, qui pendet in ligno

Károli (1590)

Istennek előtte átkozott az, ki a fán függ

Káldi (1626)

Az Istentől megátkoztatott aki a fán függ

JB (1961)

Un pendu est une malédiction de Dieu

NEF (1974)

Ein Gehenkter ist ein von Gott verfluchter

UOF (2009)

L' appeso e una maledizione di Dio

UPB (2006)

Átkozott az Isten előtt az akasztott ember

UKB (2006)

Az akasztott ember Istentől átkozott

KNB (2008)

Isten átkozottja az, aki a fán függ

Zsid 2,7 / Zsolt 8,6

	Zsid 2,7	kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál
Zsolt 8,6	HÉBER ŐSZÖVETSÉG	SZEPTUAGINTA
	kevéssel tetted őt kisebbé Istennél כִּמְעַט מִמַּלְאָכָיו	kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους
Vulgáta		Minuisti eum paulo minus ab angelis
Neovulgáta		Minuisti eum paulo minus ab angelis
Károli (1590)		Valamennyire kisebbé terem-tette az angyaloknál
Káldi (1626)		Kissebbé tetted őtet egy ke-véssé az Angyaloknál
JB (1961)	A peine le fis-tu moindre qu'un dieu	
NEF (1974)	Du hast ihn nur wenig geringer gemacht als Gott	
UOF (2009)	L'hai fatto poco meno di un dio	
UPB (2006)	Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél	
UKB (2006)	Majdnem isteni lényé tetted	
KNB (2008)		Kevéssé tetted őt kisebbé az angyaloknál

Függelék

Vanyó László: Az Egyházatyák Bibliája, a Szeptuaginta és a vele kapcsolatos kérdések (részlet)

Egy kinyilatkoztatás és több Biblia?

Igen, mert tulajdonképpen három Bibliánk van, a héber, a görög, a latin. Sőt folytathatjuk, hiszen a modern népnyelvi fordítások is mind ezek valamelyikétől függenek. A „biblia” itt természetesen könyvet jelent. A kinyilatkoztatás forrása maga Isten, Jézus Krisztus, letéteményese az Egyház, melynek közvetítő tevékenysége nélkül a Biblia, a Bibliák sem lehetnének a kezünkben. A Biblia is kinyilatkoztatás-közvetítő, nem maga a kinyilatkoztatás, hanem a hagyományozott kinyilatkoztatás normatív, kánoni formája, amely tekintélyét a kanonizáló Egyháznak köszönheti.

A Szeptuaginta másik ősi tanúja (Sínai kódex, IV.sz.)

Az Egyház azonban nem a héber Ószövetséget adta kezünkbe, hanem annak görög fordítását, a Szeptuagintát. A görög nyelvű kereszténységnek volt fordított Ószövetsége, volt eredeti görög Újszövetsége. A latin kereszténységnek mindkét Szövetsége fordítás volt, de Ószövetségét is a Szeptuagintából fordították. A görög Egyháznak nem volt választása az Ószövetséget tekintve, számára adott volt

a Szeptuaginta. A latin Egyház mindkét Szövetséget fordításban kapta, nagyobb szabadságot érzett a 4-5. században, hogy mit válaszson, kitartson a *Vetus Latina* mellett, vagy Jeromos javított kiadását, vagy az Ószövetség tekintetében a „*translatio juxta hebraeos*”-t tegye-e magáévá. A *textus massoreticus* kontroll-funkciója jelen volt már Órigenész *Hexapla*jánál, majd szinte kizárólagos kritériummá lett Szent Jeromosnál. Am Jeromos „*juxta hebraeos*” fordítása maradt a tudósok ügye, nem tette magáévá az Egyház. A modern Ószövetség-fordítások viszont mind a *textus massoreticusra* hivatkoznak.

A fent említett „három Biblia” valójában testvérek, mert az egy kinyilatkoztatás tanúi, csak azzal a különbséggel, hogy a héber biblia interpretációjában nincs jelen az Újszövetség szempontja, míg miután a Szeptuaginta az Egyház Ószövetsége lett, értelmezésénél figyelembe vették egységét az Újszövetséggel. Ez azonban egyáltalán nem érintette a Szeptuaginta szövegállományát. A zsidóság is korábban „kanonizálta” a LXX *Pentateuchus* szövegét, mint a héber szöveget, amely a görög szöveg kanonizálása után is fejlődésen ment keresztül. A héber kánon jóval később fogalmazódott meg, arról nem is beszélve, hogy mily későn szilárdult meg.

Szent Jeromos és a LXX

Úgy is formulázható, hogy Jeromos tévedése a „*veritas hebraica*” volt, amelynek nevében ki akarta iktatni az Egyház használatából a Szeptuagintát. Munkásságának első szakaszában maga is a LXX alapján javította a latin Biblia szövegét, amit „*emendatio*”-nak nevezett. Példaképe volt Órigenész, aki a héber szöveg alapján akarta javítani a LXX-t. Nem is ellentmondásmentes az irodalmi hagyatéka, amelyben azért a homiliákban nem tudott lemondani a LXX-ről, míg felfogása mind radikálisabb lett.

Amíg Órigenész soha nem akarta helyettesíteni a Szeptuagintát, csak megbízható LXX-szöveget akart rekonstruálni, addig Jeromos sokkal messzebb jutott: a *textus massoreticus* alapján készült latin fordításával akarta kiszorítani mind a *Vetus Latinát*, mind a *Vulgátát*, sőt arra is gondolt, hogy a héberből készült latin fordítását görög-re fordítva használni fogják a keleti Egyházban is.

Szent Jeromos szobra Betlehemben

A Vetus Latinán végzett javításai nyomasztóan hatottak rá, mert mindig úgy érezte, harmadkézből kapott szövegen dolgozik. 392-ben adta ki a *Quaestiones Hebraicae in Genesim* c. művét, amely a héberből való fordítás bejelentése és apológiája volt. Ekkor a LXX tekintélyét már teljesen kétségbe vonta, mert nem volt tisztában az-zal, hogy még a rabbik sem mondtak le egészen a LXX tanulmányozásáról.¹ Szent Ágoston helytelenítette a héberből való fordítás gon-

¹ Jeromos munkásságához fontos munkák: J.N.D.Kelly: *Jerome, His Life, Writings and Controversies*, London, 1975; A. Kamesar: *Jerome, Greek Scholarship and the*

dolatát, és drámai levelezésbe kezdtek.² Ágoston világosan értésére adta Jeromosnak, hogy az elsőség a Vetus Latináé, mert amikor a héber szöveg alapján készített Jónás-könyve fordítása megérkezett Tripolisba, és ott a helyi püspök azt olvastatta fel nagyhét során, a hívek el akarták égetni a fordítást, mert a latin Egyháznak megvan a maga fordítása a LXX szöveg alapján.³

Jeromos alapvető tévedése az volt, hogy azt hitte, az apostolok és az evangelisták a textus massoreticusat idézték az újszövetségi Szentírásban, és ebből indult ki. Maga isteni ihletésűnek tekintette a héber szöveget, de csak egyházi jóváhagyást tulajdonított mind a Szeptuagintának, mind a Vetus Latinának, és ezért gondolta, hogy új inspirált, a héber alapján készült fordítással „ajándékozhatja meg” az Egyházat. Mert az eredetileg filológiai tartalmú „veritas hebraica”-t megtöltötte a kanonicitás teológiai tartalmával.⁴

Ma számunkra ezek a kérdések nem közömbösek, mert a keleti Egyház a Szeptuagintát tekinti a kereszténység kanonizált Ószövetségének, miközben a nyugati Egyházban minden új fordítás a héber szöveg alapján készült. Teológiánk és liturgiánk nem a textus massoreticuson, hanem a Szeptuagintán és a Vetus Latinán, Vulgátán nyugszik. Ez mindenekelőtt a tanfejlődésre érvényes állítás. Az ókeresztény egyház Bibliája nem a textus massoreticus, hanem a Szeptuaginta, még akkor is, ha a 4. században számos keresztény szerző a zsidó kánont tartotta, amely a Szeptuaginta kánon leszűkítését jelentette.

A fenti részletet az alábbi tanulmányból idéztük:

Vanyó László, *Az egyházatyák Bibliája, a Szeptuaginta*, in: Jeromos füzetek 35.sz., 1999 Húsvét, 5-16.o.

Hebrew Bible, A Study of the Quaestiones Hebraicae in Genesim, Oxford, 1993; D.Brown: Vir Trilinguis, A Study in the biblical Exegesis of Saint Jerome, Kampen, 1992.

² R.Hennings, Der Briefwechsel zwischen Augustinus und Hieronymus und ihr Streit um den Kanon des Alten Testaments und Auslegung von Gal 2,11-14, Leiden, Brill, 1994.

³ De civ. Dei, XVIII, 42.

⁴ Chr.Markschies: Hieronymus und die „Hebraica Veritas”, In: Die Septuaginta zwischen Judentum und Christentum, 177-178. old.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Adományföld és adományélet

Izrael szociális kötelezettségei (MTörv 15,1-11; 26,5-9)

A.) Alapgondolat

Izrael népének története a szolgaságból való szabadulás története. Az az alaptapasztalat rögzült Izrael hagyományában, hogy mindent ajándékként kaptak Istentől: a szabadságot, a földet, az életet és mindent ami ahhoz tartozik. Azonban nem azért kaptak Istentől a szabad életet, hogy más uraknak vessék alá magukat, de nem is azért, hogy szolgaságba hajtsák egymást. Ez Izrael számára speciális szociális kötelezettségeket eredményezett.

- I. Aki tisztában van azzal, hogy életét Istentől kapta ajándékba, az nem csorbíthatja másnak az élethez való jogát.
- II. Aki tisztában van azzal, hogy földjét Istentől kapta ajándékba, az nem kizsákmányolhat ki másokat.

A *honfoglalást* igazolja hogy az Istentől nekik ajándékozott földet, *adományföldet* foglalták csak el. Ez azonban azt is jelenti, hogy a megajándékozott különös módon el van kötelezve Istennek, az ajándék bizonyos kötelezettségekkel jár. A magántulajdon fogalma például ebből a nézőpontból elég problematikusnak tűnik hiszen végül is minden Istené. Másfelől viszont egy egészen sajátos szabadságot eredményez az egymással való kapcsolatban: Mivel tudja, hogy ő maga semmire nem képes és az életfeltételek előteremtéséért nem saját magának kellett megoldoznia, nyitottá válik a másik ember felé és másképp fogja fel a szociális kötelezettségeket.

B.) Szentírási szöveg: MTörv 15,1-11; 26,5-10

C.) Bevezetés

A szociális kötelezettségek

1. A szombatév – egyenes következménye az adományföldnek (MTörv 15,1-11)

A Szövetség könyvében, ami a legrégebb, a lényeges részekben a királyság előtti időkbe megy vissza az Ósz. törvénygyűjteménye (Kiv 21,1-23,33), és ebben már megtaláljuk a szombatév rendelkezését: "Hat esztendőn át vedd be szántódat, és gyűjtsd be termését, a hetedik esztendőben azonban hagyd ugaron. A termését hagyd a sorsára, hadd egyék meg néped szegényei. Amit azok meghagynak, hadd egye meg a mező vadja" (Kiv 23,10k).

Nyilvánvaló, hogy egy ilyen törvényt nem lehet nagy károk nélkül keresztülvinni. Ezt megerősítik azok a források, amelyek csak a Kr. 2. században beszélnek azokról a katasztrófákról, amelyeket ennek a szombatévnek a megvalósítási kísérlete okozott: éhínség és az ellenséggel szembeni védtelenség (ld. 1 Makk 6,49.53). Úgyhogy ennek alapján a szombattörvény betartását sokkal inkább a valóságra vetített utópiának, mint a monarchia előtti időkbe való visszavetítésnek kell tartanunk:

A földművesnek minden évben a rossz talajból akkora termés hozamot kellene kicsikarni, hogy minden hetedik évre is elég legyen, hogy akkor a szegények és az állatok is jóllakhassanak. Ezzel kimondja, hogy a földnek mindenkit táplálnia kell, a szegényeket is.

Még erősebbnek látszik (mai kifejezéssel még húzósbabnak) a MTörv szociális kritikája (MTörv 15,1-11). Itt a régi mezőgazdasági ugarév egy szociális elengedő évvé válik! Az új társadalmi rendben tehát – melyhez a motiválást Isten áldása adja – egy új emberi társadalmat kell teremteni, amelyben senki nem szenved szűkséget. „Kibontakozik a testvériségre való felszabadulás teológiája” (Braulik).

A MTörv 15,1-11 szerkezete a következő:

1. vers	<i>Az ugaron hagyás jogszabálya</i>
2.k. versek	<i>A törvény magyarázata</i>
Teológiai mag:
„Az Úr elengedési esztendeje”
4-6. versek	<i>Reflexió</i>
Teológiai mag:
„Mégáld majd téged az Úr, ha megtartod ezt a parancsot”
7.11. versek	<i>Intelem</i>
Teológiai mag:
„Vigyázz, hogy szegény testvéred nehogy az Úrhoz kiáltson ellened”

Az új helyzetben, amelyben már városok és pénzforgalom is van, a MTörv 15,1-11 jól illeszkedik a Szövetség könyvének régi törvényéhez. Számba veszi a tényeket, hogy az új gazdasági rend függőségeket teremtett, amely egyeseket összeomlásba kergetett, tehát kell jönnie egy agrár-ugarnak, hogy a régi tartozásokat, melyeket nem tudnak törleszteni, kiegyenlíthessék.

Ugyanakkor a régi törvény megtartásával egyidejűleg (1. vers) elhangzik a figyelmeztetés a szegényekkel szembeni szociális magatartásra, és ebben egy utópisztikus elképzelés mutatkozik meg: ”Egyáltalán nem lesz szegény és koldus közöttetek”(4.v.)

2. Az adósrabszolgáság és szabaddá engedés – az Egyiptomból való szabadulás következménye (MTörv 15,12-18)

Egy különleges esete az adósság-elengedésnek az ugarévben az adósrabszolgáságból való szabadon engedés. Ellentétben a Szövetség könyvének régi törvényével szemben (Kiv 21,2-6) itt a rabszolgát nem csak el kell engedni, hanem fizetséget kell adni neki, hogy ezzel az új egzisztenciáját megalapozzák. Érdekes az is, hogy ez nem egy *engedély* a rabszolgákkal kapcsolatban, hanem *figyelmeztetés* az urának, a szabadon bocsátás *kötelezettségére*.

A figyelmeztetést az Úr egyiptomi rabszolgaságból való szabadítására való emlékeztetés motiválja. Ugyanakkor leszögezi a rabszolga szabad választásának jogát. Akarata ellenére nem lehet a rabszolgát elküldeni.

3. A „testvériségre való felszabadulás teológiája”

Hétszer fordul elő a MTörv 15,1-18-ban a testvér szó; a 12. versben ez egy héber vagy héber nő, mint célzás Isten népének függőségi viszonyára Egyiptomban. Ahogy Isten megszabadította Izraelt Egyiptomból, úgy kell az izraelitáknak egymással szemben testvériséget tanúsítaniuk és a testvért nem szabad függőségben tartani.

Ahogy Isten földet adott Izraelnek, úgy kell most is bánni ezzel a földdel, hogy az valóban az egész népet táplálja és nem csak keveseket. Az az utópia, hogy „Egyáltalán nem lesz szegény és koldus közöttetek” (4. v.) ellentétben van a kemény valósággal: ”Nem fognak hiányozni a szegények lakásod földjén” (11. v.) De tulajdonképpen nem kellene, hogy így legyen!

4. Izrael történelmi hitvallása (MTörv 26,5-9)

Izrael megtapasztalta, hogy történelme a megszabadítások története. Mindig, a hagyomány szerint minden új azzal kezdődik, hogy JHWH a szabadító: ő az, aki a vándorló ősatyáknak hazát ad, Mózes és a hébereket megszabadítja az egyiptomi szolgaságból, a hazát kereső törzseknek egy „tejjel mézzel folyó földet” ad. Ez a történelmi tapasztalat formálta Izrael hitvallását a MTörv 26,5-9 mint „arató-hálaadást” .

Itt összefoglal minden lényeges eseményt Izrael történetéből:

- I. Az ősatya nomád egzisztenciája
- II. Kivonulás Egyiptomból
- III. A nép önazonosságának megtalálása
- IV. Az adomány föld

Mindezek az események jelentőséget kapnak a jelenlegi magatartás tekintetében: Mindig három mondat képez a versben egy egységet és ugyanakkor a végén egy szintén háromrészes áldozat-bemutató

formulába torkollik. Ezáltal az imádkozó alakja és JHWH tette szoros egységet alkot. A keret jól kimutatható a hitvallás formájából:

Nomád hazátlanság (5 a v.) és a letelepült paraszti élet (10. v.) – az aratási hálaadó ünnepben csúcsonyul ki – egy történelmi képbe van beillesztve, amelyben Izrael tapasztalata tükröződik vissza. Izrael számára ez a hitvallás azt jelenti, hogy a *jelenkori tapasztalat Isten megtapasztalása*. JHWH nincs távol, nem hallgat, hanem ma is mint szabadító Megváltó ajándékozza magát népének. Ezért van az, hogy a hitvallás szerzője a 7-9 versig JHWH-ről többes szám harmadik személyben beszél, kihagyva a személyes „te” megszólítást (vö. 5. v. 10. v.). A vallomásban JHWH jelenléte nem absztrakt, hanem konkrét jelenlét.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Az Úr jósága	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat c. daloskönyv, 152, 5 perc
2. Megközelítés : Mi szükséges az életemhez? Beszélgetés a megadott kérdések alapján: I. Mi szükséges az életünkhöz? II. Miről tudok szükség esetén/semmi esetre sem lemondani? III. Mi az, amit saját munkánkkal megszerezhetünk? Utána összefoglaló megbeszélés a csoportvezető irányításával	2-3 fős kis-csoportban	plakátkészítés, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
3. A szöveg feldolgozása: A szociális kötelezettségek 3/a. A szombatév – egyenes következménye az adományföldnek (MTörv 15,1-11) Közösen elolvassuk a szöveget és megbeszéljük a Bevezetés 1. alapján	csoportos beszélgetés csoportos munka az óravezető irányításával	10 perc fénymásolt szentírási részletek külön lapon ceruza 75 perc

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
3/b. Az adórszolgátság és szabaddá engedés – az Egyiptomból való szabadulás következménye (MTörv 15,12-18) Csoportos beszélgetés arról, hogy: I. Mire vezethető vissza ez a szociális rend? II. Milyen történelmi esemény utóhatása? lásd Bevezetés 2. 3.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
3/c. Izrael történelmi hitvallása (MTörv 26,5-9) A szöveg közös felolvasása A művészi felépítés megfigyelése Összegyűjtjük az emlékezetes történelmi eseményeket lásd Bevezetés 4.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
4. Befejező következtetés: Hála A hívő választ Isten megmentő tetteire a „hála” jelenti. MTörv újra és újra emlékeztet arra, hogy semmiféle jóltében se feledkezzenek meg arról, hogy végső soron minden élet Istentől jön. Erről beszél a MTörv szövegében a 8,7-11.17-18 is.	a szentírási részletek meditatív felolvasása	szentírási részlet külön lapon
5. Hálaima, ének		énekszöveg gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenkettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2010. dec. 1.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A Bibel und Kirche 3/2009. számában Bernd Janowski az áldozat mibenlétét vizsgálja, amely az ókori földközi-tengeri és előázsiai népek szent cselekménye. A zsidóság számára a szövetség könyve (Kiv 20,22-23,33) ad erre vonatkozó előírásokat, amelyek Isten eljövételéről, szaváról és együtt-ünnepléséről beszélnek. A nép bűneinek prófétai kritikája pedig kimondja a súlyos bűnök összeférhetetlenségét ezzel a kultusszal (Ám 5,21-24 és 27). Az áldozat egészen más lesz, és jelentése gyökeresen átalakul az Újszövetségben (v.ö. Mal 2,1-9, majd később Róm 3,21-26)! – Thomas Hieke bemutatja, hogy Lev 1-10 áldozatokra vonatkozó leírásai utalnak arra is, hogy az áldozati kultusz az emberek üdvösségét és jólétét is szolgálja (éspedig nemcsak a bűnökkel, hanem az embert Istentől elválasztó egyéb körülményekkel szemben is). Lehetővé teszi, hogy Isten elé álljunk (v.ö. Lev 1-4). [A jeruzsálemi templom pusztulása után a zsidóság a Tóra tanulmányozásával, a kereszténység az igeliturgiával és az Eucharisziával folytatja.] – Dorothea Erbele-Küster összefoglalja, kik azok, akik Lev 11-15 szerint testi állapotuk miatt ki vannak zárva az áldozatokból (pl. tisztátalanok). Thomas Staubli a jeruzsálemi templomon kívüli, de zsidók által bemutatott áldozatoknak számtalan fajtáját említi, pl. italáldozat, a földek terméséért, a holtakért, szegényekért, vendégekért bemutatott áldozatok stb., köztük a tiltott és üldözött áldozatok idegen isteneknek a magaslatokon. Több képet is mutat be ásatásokon feltárt áldozati eszközökről, sőt köztük egy pecséthenger képét is az ég királynőjének hódolók által átnyújtott ajándékokkal. – Michael Theobald Jézus kereszthalálát vizsgálja. Krisztus halála Isten szeretetének műve (Róm 5,1-11 és 8,32), ami értünk (minden emberért) történt (Gal 1,4). Isten helyettünk bűnné tette Krisztust (2 Kor 5,21)! A cikk bemutatja, hogy mindezek Szt. Pál gondolatmenetét követve a Gal 3,6-14 alapulvételeivel is beláthatók. – Gabriella Geraldini a Zsid levél nyomán a második templom pusztulására emlékező keresztény böjti nap a Kiv 32 és a Jer 31,31-34 olvasmányaihoz csatlakozó prédikációban Jézus

halálát tökéletes engesztelő áldozatként mutatja be. – Wolfgang Palaver azt vizsgálja, hogy elkerülhetjük-e (mi, keresztények), hogy valódi áldozatok legyünk. Áttekintve humanista illúziókat, majd az evangéliumok Jézus-képét, Szent Pál szavait Jézus szeretet-művéről, sőt más vallások követőinek küzdelmeit is, a cikk javasol vallásközi párbeszédet, és figyelmünkbe ajánlja Salamon ítéletének tanulságát (1 Kir 3,16-28); ez utóbbi gondolatmenetét követve belátjuk, hogy az igazi áldozattól nem menekülhetünk meg életbevágó kockázat nélkül.

Az angyalok hírül adják Jézus születését

A Bibel und Kirche 3/2010. száma a Rómaiaknak írt levél gazdagságát és merészségét kívánja bemutatni. – Marlis Giehlen bevezető cikke kimondja, hogy ez a levél nem a címzettek kérdéseire válaszol, vagy konkrét viselkedésüket korrigálja, hanem a levél 16. fejezetében a többi leveleihez hasonlóan kö-

szönti római ismerőseit, és teológiai érveléssel buzdítja őket. – Peter Lampe megállapítja, hogy Rómában a felszabadult rabszolgák és a Pált hallgatók zsinagógájába járók között sok keresztény volt. Egyre több keresztény házi közösség is működött (az első század közepén). – Michael Theobald a levél címzéséről ír, 1,1-7 igen tartalmas bemutatkozás és címzés, 1,8-17 pedig a levél témája. Benne van Jézus feltámadása, az üdvösségtörténet, a hitünk és Isten igazsága. – Moisés Mayordomo cikke számos nehézséget sorol fel, amelyek miatt egyesek ellentétes értelmezésekre juthatnak (pl. Isten igazsága és ugyanakkor haragja ügyében). – Luise Schattroff részletesen vizsgálja (a Római levél alapján is) a Tórához hű népegyház ügyét; másutt nagyarázza »a Megváltó Jézushoz tartozó emberek Tórához hű

életét. – Friedrich Wilhelm Horn cikke: Pál és Jeruzsálem (a Római levél egyik kényes története: a szent város). Pál az evangéliumot a zsidók és a pogányok erősségeként mutatja be. A pozitív képhez tartozik, hogy onnan indul a misszió, a szegények támogatása, anyagi és szellemi javak cseréje. – Micha Brumlik azt állítja és részletesen igazolni is próbálja, hogy Pál a »Tóra« fogalmát félreértette, mert az akkor szokásos (platoni eredetű) populáris filozófia szerint (nem a héber biblia szavai szerint) értelmezte.

A Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft 2/2009 számában Carl Joachim Classen azt vizsgálja, hogy a szónoklattan segíthet-e minket az Újszövetségnek (főként Szent Pál leveleinek) teljesebb megértésében. Magyarázza a retorika tudományát, ezen belül egy beszéd és egy levél részeit a megszólalástól a búcsúszavakig. Mintapéldája a Galatáknak írt levél. Minden részletnél igen bő irodalmat sorol fel; megemlíti, hogy az egyházatyáknak a Galatalevéltre vonatkozó írásait aránylag kevesen veszik figyelembe. Történeti írások esetén (pl. evangéliumok, ApCsel) helyes idézni elhangzott beszédeket, mérlegelve eldönteni azok eredeti vagy mai olvasókhöz szabott stílusát. A cikk megállapítja, hogy Pál jól képzett, tudósokkal kapcsolatban lévő és a farizeusok írásmagyarázatait ismerő szónok volt. A cikk végső megállapítása, hogy a retorika tudománya segít bennünket az újszövetségi írások (köztük Pál levelei) jobb megértésében. – Gudrun Holtz a rabbinikus irodalom és az Újszövetség összehasonlításával foglalkozik. A két szöveg időzítése (külső adatok figyelembevételével is) nehéz. Helytelen volt a rabbinikus szövegeket egyoldalúan korábbra időzíteni, hiszen ez szűkítette az Újszövetség értelmezését. Érdemes vizsgálni (és ezért kell is) a kumráni szövegekkel való kapcsolatokat is. – Jörn Müller cikke az emberi akarat gyengeségével foglalkozik, az akaratunk és cselekvésünk közti szakadékkal. Órigenész úgy magyarázza Róm 7,14-25 megállapítását, hogy emberi bensőnk szerint mást akarunk, mint amit teszünk. A cikk végül szól a keresztény teológus és az ókori bölcselet (így pl. Szent Agoston) fontos felismeréséről, hogy az említett akarat gyengeségét csak Isten segítségével (kegyelme) tudja legyőzni. – Csak röviden említjük Jorg Christian Salzman cikkét, amely Justinus vértanúnak a zsidó Trypoloval folytatott párbeszédé-

vel és a János-evangélium néhány mondatával (pl.9,21-22) azt kívánja bemutatni, hogy a zsidóságban még a 2. században is élt a Messiasra való várakozás.

A pásztorok elindulnak (Pásztorok barlangja)

sőt az ókori Közel-Kelet más népeinek szokásait, és példaként Ez 16 történeti leírását. A cikk végül kimondja az Ószövetség tanulságát a törvényes házasságban született gyermek státusáról: felelős – az egész családja tagjaként való – nevelője és majd a törvény szerinti sorrendnek megfelelő örököse a tényleges apa (függetlenül attól, hogy el akarja-e őt fogadni). Tehát minden gyermeknek Isten akarata szerint lehetőleg teljes családban kell felnőnie. Ezt a státust az apa később sem változtathatja meg (v.ö. MTörv 21,15-17), örökbefogadóra sem bízhatja. – Bernd U.Schimmer a rézkígyó csodás gyógyító történetét (Szám 21,4-9) vizsgálja. Megállapítja, hogy ez a módszer ellentétben van az ókori keleti szokásokkal, amelyek a kígyómarást rítusokkal és fizikai eszközökkel próbálták gyógyítani. A rézkígyó sokkal inkább a MTörv 18 és Kiv 15,26 alapján vált a pusztai vándorlás emlékévé. Szám 21,4-9 későbbi szöveg, amely a maga idejében a mágikus babonákat ítélte el. – Juha Pukkala megállapítja, hogy a MTörv első kiadása (alapszövege, az Urdeuteronomium) igen régi lehet [még nem volt templom, sem királyság, vagyis állam sem], de teljessé csak a királyság korában, pl. Jozija idejében válhatott.

A **Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft** 3/2009 számában Joseph Fleischman azt vizsgálja, hogy a Biblia szerint Izraelben miként befolyásolta egy gyermek törvény szerinti állapotát az apa által való befogadottsága. Figyelembe veszi a MTörv előírásait,

A folyóirat **4/2009. számában** William A.Tooman Ezekielnek a templom sorsára vonatkozó látomásáról (Ez 8-11) megállapítja, hogy a szokásos értelmezés szerint JHVH majd elhagyja a templomot, a babiloniak pedig bevonulnak, és a templom elpusztul. A cikk értelmezése szerint a látomás JHVH ítéletet hozó érkezését hirdeti. Szükséges tehát Sion védelme; JHVH segít elkerülni a nemzet vereségét

Jézus születése (Pásztorok földje)

és fogságba hurcolását. – Tim Bulkeley Amosz 7,1-8,3 szokatlan nyelvi szerkezetére hívja fel a figyelmet. A történeket és mindazt, amit lát, a próféta meséli. ő szól Istenhez, közbenjáró kérdéseivel (7,2 és 7,4), idézi Isten szavait, valamint Bétel papjának hozzá (Ámoszhoz) intézett (elutasító) szavait, továbbá üzenetét Jeroboám királyhoz. A tömör összefoglalásból is szinte látjuk a füves réteket, a mérőönt, a végén a gyümölcsökkel telt kosarat stb. Ha félbeszakad valami, kimondatlanul is értjük, tudjuk a folytatást. A cikk nem szól Ámosz könyvének az itt leírtaknál korábbi és későbbi eseményeiről, de látjuk, hogy Ámosz igazi próféta: az Izrael királyságának sorsára vonatkozó döntő fontosságú üzenete (8,2-3) valóban az Úr szava! – Johannes Thon cikke Nehemiás 13,23-27 alapján azt a kort idézi fel, amikor (talán a számkivetés következtében, vagy csak kb. Kr.e. 200-tól) a bibliai héber nyelv már nem volt első (anya-) nyelve a zsidó családoknak sem. A próféta erősen küzd ez ellen (erőszakkal és átokkal is). De Salamon királyt is elcsábították idegen asszonyai. Nehemiás kimondja: Vajon mi is elkövessük ezt a nagy gonoszságot? [27.vers] Elűzi egy főpap kirívóan vétkes rokonát, és szigorú előírásokat vezet

be a papok és leviták számára. A cikk veszteségnek tekinti, hogy a bibliai héber nem lett a zsidó családok és rokonaik identitásának meghatározó jelvé.

Tömeg a betlehemi barlangban

A **The Catholic Biblical Quarterly 1/2010** számában Esther J.Hamori a hamisság szellemeit mutatja be, a mennyei birodalomnak sok esetben történelmünkben is megjelenő lényeként. Bőségesen sorol fel példákat (pl. Mikeás 1 Kir 22-ben, Szám 5,14-ben, Jób 4-ben, és idéz ókori nem-bibliai írásművekből is.

Vannak esetek, amikor Isten küldi őket (pl. Bír 9,23; Iz 9,13-14; vagy Iz 29,9-10), azokhoz, akik már gonoszok. A küldöttek a megtévesztés (pl. hamis prófécia) segítségével teljesítik a gonoszok számára Isten által kiszabott büntető ítéletet. – Robert Gnuse cikke arról szól, hogy a zsidóság nem csak a börtönből királyi tanácsadóvá lett József (Ter 39-41) történetéből [és más bibliai írásokból (pl. Dániel, valamint Eszter könyvből)] tanulhatta meg a mindenséget teremtő JHVH minden földi királyénál nagyobb hatalmát. A művelt görögök és zsidók általában ismerték és olvasták egymás írásait, így például Herodotosz »Történetek« című művét is, amelyet ugyancsak a királynak segítő »börtöntöltelék«-ről írt (sőt valószínűleg éppen a Biblia alapján). Ezt az irodalmi fajtát »az ellenállás irodalmának« is nevezik. Az ilyen kozmopolita írásoknak kisebb-nagyobb mértékben politikai és vallási szerepük is volt, de a maguk korában nem vezettek forradalomra vagy függetlenségi mozgalomra. – Mary Ann Beavis részletesen vizsgálja Jefte vezér leányának történetét (Bír 11,29-40). A Biblia olvasóinak eszébe juthatott Ábrahám áldozata (Ter 22,1-19), Jónás beismerő vallomása (Jónás 1,12), valamint

Jairus leányának feltámasztása is (Mk 5,21-24; 35-43). A finom részleteket is kifejező nyelvezet és M.S.Whellernek a viharban alvó Jézus történetére (Mk 4,35-41) vonatkozó újabb megállapításai eddig fel nem ismert rokonságot tárnak fel. Ezek a kapcsolatok Jézus életet támasztó hatalmáról is beszélnek. – Andrew E. Arterbury a bibliai elbeszélések »eljegyzési történeteinek« számos példáját idézi fel, például Ter 18,1-16; 19,1-24« 1 Sám 9,11-27, Ter 29,1-20. Ezek nagyobb részét »udvariassági szabályoknak« is nevezhetjük. Jn 4,1-42 története azonban (Jézus beszélgetése a samariai asszonnyal) a cikk szerint nem is udvariassági, hanem (az asszony férjének hívásával) egy segítséget remélő idegen kérése. – William Bales cikke azért vizsgálja az Efezusi levél állítását – hogy Krisztus a halála és feltámadása közti időben leszállt az alvilágba (Ef 4,9) – mert a legutóbbi évtizedekben olyan magyarázat terjedt el, amely szerint az alászállás azt jelenti: Jézus pünkösdkor a Szentlélek által leszállt az egyházhoz. A cikk figyelembe veszi mind az Ó-, mind az Újszövetség alvilágról szóló szövegeit (pl. Lk 16,23 és 26, ApCsel 2,27 és 2,36 stb), valamint görög és római vallások alvilágra vonatkozó írásait is. A szöveg jelentése szempontjából legfontosabb segítő természetesen maga az Efezusi levél. Ef 4,8-9 határozott, egyértelmű kijelentés. Ehhez csatlakozó részletesebb kifejtés az Ef 4,8-16, ami kissé metaforikusan is értelmezhető, sőt ebbe szélsőséges esetben Krisztus áldozati halálát is beleérthetjük. Ezt az értelmezést azonban egy további cikkben lehetne kifejteni.

Könyvismertetés

Michael Hesemann: A Názáreti Jézus

Talán nem is gondolja az olvasó, amikor kezébe veszi ezt a könyvet, hogy milyen nagy élményben lesz része, mert nem tudhatja, hogy miről is szól. Ha jobban megnézi a címlapot, elég apró betűkkel írva megtalálja: ***Régészek a Megváltó nyomában***. A szerző izgalmas zárandókútra hívja az olvasót a Szentföldre. Mennyiben hitelesek az evangéliumok leírásai a modern régészeti kutatások tükrében? Ezt a szempontot szem előtt tartva követi nyomon a Názáreti

Jézus életútját. Ismeri a szentföldi régészet eredményeit, és Bibliával a kezében szinte „naprakészen” ismerteti a legújabb felfedezéseket. Már előljáróban meg lehet említeni, hogy cáfolja az általánosan elfogadott hamis véleményt is, hogy Szent János evangéliumában nem találunk pontos topográfiát és kronológiát. „Ő a csillagok között járt. Próbálta meghatározni Jézus helyét egy spirituális univerzumban, és kapcsolatát az örökkévaló dolgokkal. Ezek a kérdések érdekelték és töltötték el, nem az útvonalak és az időpontok.” – állítja Edgar J. Goodspeed. Hesemann külön kiemeli, hogy sokszor egyedül János evangéliumának adataira lehet biztosan támaszkodni. Vermes Géza megállapítása: „az utolsó napok kronológiájánál egyedül Jánosra lehet hagyatkozni.”

Ízelítőként néhány érdekes eredményt említünk meg ezen a zárandokúton Hesemann könyvéből.

Názáret – Mária kútjánál egy Jézus korabeli fürdő maradványai kerültek elő. Ez nem rituális fürdő, amit a názáretiek használhattak. Általánosan elfogadott volt, hogy Názáret egy jelentéktelen kis helyiség volt Jézus idejében, Josephus Flavius sem említi. Ő írja, hogy Galileában 204 város és falu volt, de ő csak 45-öt említi.

Názáret közelében volt Szefforisz, alig egy óra járásra. Heródes Antipász építette újjá. Sokan állítják, hogy nevelő atyjával Józseffel Jézus is dolgozott Szefforisz építkezéseinél. Józseftől tanulta meg az ács mesterséget. Jézus nem egy elzárt világban, egy kis faluban élt.

Tárgyalja Mária barlangját és megállapítja, hogy hiányzik előtte maga a ház, amelyről a zárandok leírások mind szólnak. A ház a keresztések idejében tűnt el, „angyalok vitték Loretoba...” Nem lehet a legendák világába sorolni, hogy „angyalok” vitték oda. A loretoi ház kövei megegyeznek a názáreti ház köveivel. A kutatások kiderítették, hogy a szálak egy „Angeloi” nevű családhoz vezetnek, akinél a szent ház kövei voltak. Onnan kerülhettek Loretóba.

Keresztelő János – Az Előfutár tartózkodási helye az „eremosz” vadont jelent. Ain Karentől 5 km távolságra található Keresztelő János barlangja falra karcolt képpel, amelyet a közelmúltban fedeztek fel. A fiatal János itt kereste a magányt és készült fel hivatására.

Keresztelő János a Jordán túlsó partján Betániában működött. Volt egy Betánia Jeruzsálem mellett is. Két Betánia? Érdekes megá-
 lapítása Brian J. Cappernek, hogy Betánia nem helységnév, hanem
 esszéus intézmény, menedékház „*beth anya*” szegények háza. A
 jeruzsálemi templomba készülők itt tisztulhattak meg a rituális für-
 dőben – a mikvében. A

Jézus keresztsége (Ain Karem)

Qumranban talált templomte-
 kericsben olvasható: „*készíts
 három helyet a várostól keletre,
 elkülönítve egymástól, ahova
 betérhetnek azok, akiknek bőr-
 baja, folyása vagy magömlése
 volt*”. Ezeket a „Betániákat” a
 középkori zarándokházakhoz
 lehet hasonlítani, amelyekből a
 kórházak kialakultak. Ilyenek
 lehettek Jeruzsálem mellett En
 Semes, Betfagé, és Betánia.
 Betániában zsidó mikvét talál-
 tak.

A Jordán keleti partján van
Illés barlangja. Ez is fontos
 hely lett Keresztelő Jánossal
 kapcsolatban. A Vadi Kharrar
 forrásnál kolostor együttes és

keresztelő medence került elő 3 templom romjaival. A Prodromosz
 kolostor a Jordán nyugati partján később keletkezett, mert a Jordán
 áradásakor nehéz volt átkelni a folyón. II. János Pál mindkét helyet
 meglátogatta, XVI. Benedek a jordániai mellett döntött.

Kána – A kánai csodánál a szerző foglalkozik a két Kánával.
 Melyikben történt a csoda? A hagyomány Hirbet Kána mellett szól,
 amely egy magaslaton van. Mivel nehezen lehetett megközelíteni,
 ezért elnéptelenedett. Kafr Kenna története csak 1566 után kezdő-
 dött. Az itteni ásátásokkal kapcsolatban P. Alliata megállapítja:
 „*semmi sem került napvilágra, ami bizonyítaná, hogy Kafr Kenne
 volna az a galileai Kána, amelyet János evangéliuma többször em-*

lít.” Tibériási József építhetett itt zsidókeresztények számára zsinagóga-templomot.

A Bethesda fürdő – János evangéliumában ezt az elbeszélést az evangélista kitalálásának tartották. A zarándok elbeszélésekben viszont szerepel. A 19. századi ásátások azután tökéletesen igazolták Szent János pontos leírását.

Az „*angyal felkavarta a vizet*” kifejezés is igazolható: a víz feltöltések mozgásba jött a víz. János írása angyal beavatkozása nélkül is pontos.

A qumrani réztekercs is említi a Beteszdat, mint rejtekhelyet.

Siloe tava – A Gihon forrásból érkező vizet forrásnak gondolták. Forrásnak nevezi Josephus Flavius is. A Bordeaux-i zarándok leírásában még szerepel a *Siloe tó*. Később templom épült a forrás fölé és ekkor a tó feledésbe merült. 2004-ben ezzel szemben megtalálták a 60 m hosszú, 70 m széles trapéz formájú medencét, amelyet a Siloam-vízvezeték látott el vízzel. János tehát pontos volt, amikor nem azt írta, hogy Jézus a vakot a Siloam- „forráshoz”, hanem a „*Siloe-tavához*” küldte.

Jákob kútja – János két görög szóval jelzi: „*pégé*” (forrás) és „*phrear*” (ásott kút). Jákob kútjáról mindkettő elmondható: télen forrás táplálja, de 50 méter mélységben eléri a talajvizet, amikor nyáron a forrás elapad.

Hol volt Szikar? Nem lehet Szichem, mert Jézus korában romokban hevert. Jákob kútjától egy km távolságra lévő Aszkarról tud a Talmud és a Jubileumok könyve is.

János földrajzilag a legjobban tájékozott. Tudja hol kell „*fölmenni*”, hol kell „*lemenni*”. Nála szerepel Betszaida, Kána, s a legpontosabb helyrajzi adatokat közli, legértelmesebb kronológiai sorrendben.

A Jézus hajó – 1986 januárjában, amikor a Genezáreti tó szintje nagyon lesüllyedt, két fiú a Ginnosar kibbucból talált rá a rendkívüli hajóra. Az iszap és a homok eddig összetartotta a deszkákat. A 8,2 m hosszú és 2,3 m széles hajót a radiokarbon vizsgálat is Jézus korára datálta (Kr. e. 120 és Kr. u. 40 között). Legalább három generáció

kereste vele kenyerét. Valószínűleg részt vett Kr. u. 67-ben a Magdalai tengeri csatában. Egyik deszkájában egy nyílhegy van. Ma egy kör alakú betonbunkerben látható. „Jézus hajó”-nak nevezik, és ezzel ereklyének nyilvánították.

Jézus a tengeri viharban „*egy párnán aludt*”. A ballaszt párna, homokzsák a fedélzeti felszereléshez tartozott, s a hajó hátsó fedélzete alatt volt elhelyezve. Erről szól az evangélista.

Magdala – Egy Mária nevű özvegy városa. Itt is folynak az ásatások. Előkerült a fórum és a zsinagóga, a régi kikötő maradványai és egy régi termálfürdő Jézus korából. Lepecsételt üvegpalack is került elő kenettel. Most elemzik kémiai laboratóriumban. Talán megtudhatjuk, hogy Mária milyen kenettel kente meg Jézus lábát... A tó körül 14 kikötő maradványait találták meg.

Kafarnaum – 1500 lakója lehetett. 1968–1991 között ferences régészek Jézus városának egész központját feltárták. Lakói halászból és mezőgazdaságból éltek. Jelentős eredménye a ferenceseknek Péter házának feltárása. A nyolcszög alakú épületet mozaikok díszítették. Ezek eltávolítása után került elő egy régebbi szakrális építmény. Ez egy magánház fölött áll. Egeria leírása szerint Szent Péter házából templom lett. Jézusnak több gyógyítása fűződik ehhez az épülethez. A másik látványos emlék a fehér zsinagóga, amely a 4. sz. vége felé épülhetett I. Theodosius császár idejében. Alatta a Jézus korabeli zsinagóga alapjai, amelyet a pogány százados építtetett. Jézus itt nyilatkozta ki az Eucharisztia misztériumát a kenyércsoda után.

Betsaida – 2000 évvel ezelőtt a tó természetes öblének partján feküdt. Hordalék és Kr. u. 125-ben a földrengés vágta el a víztől. Heródes Fülöp városi rangra emelte. Ezért szerepel „*falu*” és „*város*” néven is.

Az ásatások során két nagy udvarház került elő, bennük hálónehézékek, horgony. Lehet, hogy a ház Péter és András apjáé volt...

Tabga – 1911-ben találták meg a korai bizánci mozaikművészet leghíresebb emlékét: két hal között egy kosár, benne négy kenyér, a

szentély közepén egy szikla, amelyre Jézus az ötezret tápláló kenyeret és halat helyezte. E fölül épült 1976-ban a mai templom.

Tabga fölött a hegyoldalban egy barlang a „*magányos hely*” (eremosz), ahova Jézus visszavonult imádkozni. Az Eremosz fölött épült a „*Nyolc boldogság*” temploma.

A tóparti beszédhez kiváló az akusztika a Genézreti tavon. Még 50 méter távolságban is kiválóan lehet hallani a beszédet.

A két kenyérszaporítás – A második kenyérszaporításról Máté és Márk számol be, de nem mondja meg a helyet. Betszaidától délkeletre helyezik. Az első zsidó vidéken, erre utal a kosár „*kophinoi*” kétfülű szatyor, – a második pogány vidéken – „*szpüridesz*” füles kosár néven szerepel. Elsőnél „*ichtüsz*” – jó hal, (Tabga forrásvidékén), a másodiknál „*ichtüida*” – halacska szerepel. Ez utóbbi a keleti partra utalhat.

Mensa Christi (Tabga, vö. Jn 21,4-12)

Kurszi – 1967-ben útépitéskor fedezték fel, és izraeli régészek teljesen feltárták. Domboldali kápolna mozaikpadlóval, az apszisban 12 ülőhellyel, kolostor, bazilika, zarándokház, és fürdő került elő. Az arab hódítás után a zarándokok teljesen elhagyták. A bazilika mozaikpadlója arra utal, hogy a második kenyércsoda emlékére épült.

A megszállott meggyógyítása nem Kursziban, hanem más helyen történt. Talán Gadara lehetett ez a hely. Itt bizánci templomrom van. Ez őrizhette a meggyógyított emlékét.

Fülöp Cezareája – A Jordán forrásánál volt Pán isten barlangszentélye. A Jordán forrása fölött ókori templom romjai vannak. A régészek ezt Augusztus templomának tartották. Augusztus templomai azonban nem más istenek templomai mellett épültek, hanem egyedül állottak. Ma az Omrit melletti romokat azonosítják Augusz-

tus templomával. A császár „*Isten fiaként*” szerepel. Péter vallomása, és Jézus tiltása is jobban érthető, hogy erről ne beszéljenek.

A színeváltozás helye – A színeváltozást általában a Tábor hegyre helyezik. Tábor hegy ellen szól az, hogy erőd állt a hegy fennsíkján. A legkorábbi források a Tábor és Hermon említik a színeváltozás helyeként. Lehet, hogy nem a Hermon csúcsán, hanem annak egyik magaslatán történt. Dán és Fülöp Cezareája között van egy magaslat, amely szintén lehetett a színeváltozás helye.

Jézust elfogják (Olajfák hegye)

masztásáról csak János tudósít. Miért? Talán azért hallgatnak róla a szinoptikus evangéliumok, mert óvni akarták. A főpapok ugyanis elhatározták, hogy Lázárt is megölik. Amikor János evangéliumát írta, Lázár már nem élhetett, ezért nem volt ok, hogy óvatosan hallgasson róla.

A betániai lakomán Mária a megkenéssel „Jézust a szegények Messiásává” nyilvánítja.

Jézus Betfagéban nyilatkoztatta ki magát nyilvánosan Messiásnak. Jézust követte az esszénus szegényház teljes személyzete a Jeruzsálembe való bevonuláskor.

Az utolsó vacsora időpontja – Jézus nem az esszénus és nem a farizeus naptár szerint ülte meg a Széder vacsorát, hanem ünnepélyes szövetségi lakomát tartott tanítványaival. Ezen csak a 12 apostol volt jelen, asszonyok nem. Így írta elő az esszénus szabályzat. A vizes korsót vivő ember az esszénus negyedbe ment. Az utolsó vacsora az esszénus vendégházban volt. Az esszénus kapu előtt két mikvét (rituális fürdőt) talált Bargil Pixner bencés régész. Jézus és tanítványai megfürödtek benne. Talán erre utalhatott Jézus: *aki megfürdött tisztja, csak a lábát kell megmosni...*

Az utolsó vacsora terme a kereszténység első temploma. A város lerombolása után épült.

Az utolsó vacsora termében a tóra fülke nem a templom, hanem a szentsír felé néz.

Getszemáni – Csak János mondja „kertnek, ültetvénynek” a Getszemánit. Talán Márk szüleié volt. Márk talán itt aludt és vigyázott rá. Innen követte Jézust elfogatásakor.

A „Kakasszó templom” – A baromfitartás tilos volt Jeruzsálemben. A szomszéd falvakból viszont ide hallatszott a kakas hangja.

Praetorium – A szerző megállapítja, hogy nem eldöntött, hogy hol is történt Jézus elítélése. Három hely jöhet számításba: Heródes palotája, az Antonia vár és a Hasmoneusok palotája. Heródes palotája nem felel meg az evangélium adatainak (nincs nagy tér előtte, s a kövezett tér is hiányzik). Az Antonia vár helyén lévő „*lithosztrotosz*” köves udvar, ahonnan elindul a keresztút, 100 évvel későbbi, mint Jézus elítélése. Az alatta lévő Sztruthion tó akkor még nem volt befedve. Nincs adat, hogy a helytartó valaha is tartózkodott ebben a várban. Minden jel arra mutat, hogy a Hasmoneusok palotáját használta a helytartó ítélező helyként. Ez a palota siratófallyal szemben állt. Jelenleg ásások folynak ezen a helyen, ezek eredménye még nem nyilvános, „*feszülten várjuk őket*” – írja.

Cirenei Simon és két fiának említése: a „*mezőről*” jött két fiával a templomba. A „*mező*” a zarándokok sátoztáborát jelentette, innen igyekezett a templomba. A keresztút 600 méter lehetett. Jézus a Gennath kapun hagyta el a várost. A heródesi városfal egy része és a

kapu küszöbe az orosz Nyevszkij Alexander templom területén található. Hét méces ég a küszöb fölött (Jézus biztosan átlépte ezt a küszöböt). Jézus a városon kívül szenvedett és halt meg.

Mária a kisdeddal (Názáret)

A Golgota szikláját kibontották, ma látható. Előkerült a kőgyűrű, amely a keresztet tartotta.

Leírja a keresztre feszítés szörnyűségeit. A keresztre feszített számára egy korty ital is a szív megállását válthatja ki. Jézus is miután megízlelte az ecetes italt, kilehelte lelkét.

Jézus halálakor beállott sötétséget nem napfogyatkozás, hanem a pusztai szél, a „*khamosz*” okozta. A fájdalom hatására a szívburok megtelt vérsavóval, s ez ömlött ki, amikor a katona lándzsával átdöfte Jézus oldalát.

A keresztre feszített lábszárának megtörésére (*crurifragium*) is van archeológiai bizonyíték (egy keresztre feszített lábszárcsontja töréseket mutat). János evangélista mint szemtanú számol be a két megfeszített lábszárának megtöréséről.

Jézus temetésével kapcsolatban az illatszer nagy mennyisége királyi temetésre emlékeztet. Csak ideiglenesen temették el Jézust, szombat utáni reggel akarták befejezni, amire már nem került sor.

Jézus sírját az Anasztasis építésekor megfaragták, majd 1009-ben Hakim szultán lerombolta.

Hol volt Emmausz? – Tárgyalja az Emmausz elbeszélést. Három helyről lehet szó: Amvasz-Nikopolisz, El Qubeibeh, és ha-Motsa. Lukács szerint Emmausz 60 stádiumra van Jeruzsálemtől. Ez az igazi probléma. Az ókori távolsági adatok ritkán pontosak.

Amvasz, Emmausz-Nikopolisz 30 km Jeruzsálemtől. El Qubeibeh hagyománya csak 1280-ig vezethető vissza. Parva Mahomeria néven szerepel, Emmausznak soha nem hívták. A harmadik Emmausz nevű

falú közvetlen Jeruzsálem közelében volt. A rómaiak Coloniának nevezték, ma ha-Motsa a neve. Mindössze 2,2 km Jeruzsálemtől.

Magyar Kápolna (Jeruzsálem, Dormitio)

dött át. A szerző szerint nem az úti cél fontos, nem is a hely, ahol a Föltámadott megismertette magát, hanem az út, amelyen Jézus kinyilatkoztatta magát, és tanítványait rávezette a hitbeli megismerésre. Ez az út bármilyen irányba, a világ bármily templomaiba vezethet, ahol megtörik a kenyeret, és Ő közöttünk van. Az igazi Emmausz mindenütt jelen van.

A tabgai lépcsők – A tanítványok még egyszer kimentek halászni. Jézus szavára vetik ki a hálót. 153 nagy hal van a hálóban. Jézus felismerteti magát, halat süt tanítványainak a parton. Az itt épült templom központja a szikla, a „*mensa Domini*”, az Úr asztala. A vízben a hat szív formájú sarokoszlop tömbje, a tizenkét apostol trónjait szimbolizálják. A templomhoz hét lépcsőfokot vágtak. Ezek Jézus korából valók. Lehetséges, hogy Jézus ezeken állt. A kis kápolna emlékeztet arra, hogy Jézus itt bízta Egyházát Péterre. A tóparton lévő szobor ezt a jelenetet ábrázolja. Ez az Egyház biztosította, hogy Jézus szavai fönnyomadjanak, mert megóvta őket az önkényes értelmezéstől és minden más visszaéléstől. Lehetővé teszi számunkra, hogy ma is megérezzük az Ő jelenlétét és kövessük Őt közösségben Péter utódával, aki vezeti az időn át az Ő nyáját.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésre a Szerkesztőség válaszol.

☞ **Kérdés:** Zakariás könyvében olvassuk, hogy egy békés, szegény király örömhírt hirdet és számrháton vonul be Jeruzsálembe (9,9), de alig egy fejezettel később (10,1-9) joggal gerjed haragra a Júdát tévútra vezető pásztorok ellen. A tévút és Isten haragja szinte várható következménye lehet (néha csak hosszú évtizedek múlva) az emberi önzésnek és gyengeségnek. A történelemben bizonyára többször és mást is előfordult; mai világunk sem kivétel. Zakariás könyve a két állapot egymás mellé helyezésével tanítani akar bennünket. Mit tanít Istenről és az ő velünk való kapcsolatáról?

Válasz: A Zakariás próféta a Babilonból visszatért zsidók körében működött Jeruzsálemben Kr. e. 520 körül. Tőle származik a neve alatt szereplő próféta könyv első nyolc fejezete. A könyv azonban két további beszédegységet is tartalmaz, amelyek évszázadokkal később keletkeztek: az elsőnek (9-11. fejezetek) a szerzőjét Második Zakariásnak nevezzük, a második gyűjtemény (12-14. fejezetek) szerzőjét Harmadik Zakariásnak.

A béke királyának érkezéséről szóló jövendölés (9,9-10) Második Zakariás szövegében található. Ennek a két fejezetnek az a központi mondanivalója, hogy Isten a Béke Király által megvalósítja az emberi történelem új, békés korszakát: "Békét hirdet ő a nemzeteknek, és uralkodik tengertől tengerig, és a Folyamtól a föld határáig." Ez csak úgy valósulhat meg, ha Isten véget vet az ellenségeskedésnek ("széttöröm a harci íjakat", 9,10), megbünteti mindazokat, akik tévútra vezetik a népet ("Haragom felgerjedt a pásztorok ellen, és megfenyítem a vezérbakokat" 10,3), és megtöri népe ellenségeinek hatalmát ("Megtörik Asszúr kevélysége és eltűnik Egyiptom kormánypálcája" 10,11).

Második Zakariás jövendölései a 10. fejezetben tehát nem a Béke Királyának érkezését követő tévelygésekről beszélnek, hanem a rendteremtésről, amely szükségszerű (elő)feltétele az új világ megvalósulásának. Mindezt természetesen a korban ismert és a kortársak számára érthető képekkel, motívumokkal juttatja kifejezésre.

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Közgyűlés – Szeptember 25-én megtartottuk Társulatunk ezévi közgyűlését. Az együttlét egyben az új évad megnyitását is jelentette, amelyet szentmisével ünnepeltünk, és kértük Isten áldását munkánkra. A közgyűlésen a munkatársak beszámoltak az elmúlt mozgalmas évben végzett munkánkról: Gelley Anna iró-davezető, Horvay Mária imacsoport-vezető, Székely István szerkesztő, Vágvölgyi Éva főtitkár, továbbképzési csoportvezető és Tarjányi Béla ügyvezető elnök. Tarjányi Béla tájékoztatta a Közgyűlést az elmúlt év során elért eredményekről, a Társulat anyagi helyzetéről és néhány fontosabb megvalósítandó tervünkről. Az elmúlt két esztendőre jellemző volt a Biblia-forgalmazás csökkenése, tekintettel arra, hogy a Biblia Évében nagyon sokan féláron megvásárolhatták a Bibliákat.

Hálaadó szentmise

A magyar biblikus professzorok ezévi második szakmai értekezlete – A magyar biblikus professzorok október 25-én megtartották ezévi második szakmai értekezletüket Budapesten, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat Teréz körúti központjában. Az értekezleten két vitaindító előadás hangzott el: *Benyik György és Rózsa Huba* elő-

Közös ebéd

adása. A megbeszélések és szakmai viták után a jó hangulatú együttlét közös ebéddel zárult.

Hitoktatók képzése – Társulatunk november 13-án, az **Egri Fő-egyházmegyei Katechetikai Konzultációs Iroda** szervezésében a miskolci Szent Anna Plébánia Községi Házában tartott egynapos képzést az egri egyházmegyében tevékenykedő hitoktatók számára. A képzésen délelőtt Tarjányi Béla vezette a közös foglalkozásokat, délután pedig *Vágvölgyi Éva*, Társulatunk továbbképzési felelőse.

Bibliai Figura-kurzusok *Gelley Anna* vezetésével – 2010. november 12-14 között ismét biblikus-figura készítő kurzust tartottunk a Bibliaközpontban. A résztvevők többsége évek óta tervezte, hogy elkészíti családjá, gyermekei részére a betlehemi történet szereplőit. A hétvége jó hangulatban telt, József, Mária és a Kisjézus mellett számtalan

bárány is készült.

A következő hétvégén **Telkiből** és **Budaörsről** érkezett egy baráti társaság, akik a már meglévő betlehemi figuráik mellé pásztorokat, és a napkeleti bölcseket készítették el. Az idő rövidsége miatt a vállalkozás fárasztó volt, ez azonban nem vette el senki kedvét, búcsúzáskor már a jövő évi elképzeléseikkel köszöntek el.

November 26-án adventi lelkinapot tartottak a bicskei Szent László Iskola negyedik osztályában. Ennek keretében felkérték a Bibliatársulatot, hogy kézműves-foglalkozást tartsunk. A 25-26 gyermek és néhány szülő közösen készítették el a bárányokat a betlehem jászolhoz. A gyerekek ügyesek és nagyon lelkesek voltak. A foglalkozás jó hangulatban telt.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2011. jan. 7.: 1 Ján 2, 7-8; jan. 07.: 1 Jan 2, 7-8; jan. 21.: Kol 3, 16-17.; febr. 4.: Mt 11, 25-30.; febr. 18.: Ef 1, 3-10.; márc. 4.: Csel 1, 6-8.; márc. 18.: Mt 28, 16-20.; ápr. 1.: Mt 19, 16-22.; ápr. 15.: Lk 2, 41-52.; ápr. 29.: Jn 20, 26-29.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott Karácsonyt és boldog új évet kívánunk!
A Társulat vezetősége és a Szerkesztőség

KIADVÁNYAINK – HASZNOS AJÁNDÉKOK

SZENTFÖLD – DVD – „JÉZUS SZÜLŐFÖLDJÉN MEGSZÓLAL AZ ÖRÖMHÍR” címmel jelent meg Társulatunk gondozásában legújabb DVD-nk. Az összeállítás (kb. 1000 színes kép) megtekintése során megcsodálhatjuk Jézus szülőföldjének nevezetes helyszíneit, közben kiváló művészek tolmácsolásában hallhatjuk az adott helyekhez kapcsolódó újszövetségi szövegeket (120 perc). *A DVD ára: 1600,- Ft.*

SZENT PÁL NYOMÁBAN – DVD – „A KÖVEK ÜZENETE” címmel jelent meg Társulatunk gondozásában egy igen érdekes összeállítás Szent Pállal kapcsolatban: Kránitz Mihály vetítettképes előadása a Pál apostollal kapcsolatos kis-ázsiai helyszínekről és emlékekről, Tarjányi Béla előadása Szent Pál apostolról (kísérő természeti képek a Pilis hegyvidékről) Sillye Jenő és társai három dala Szent Pálról (kísérő képek a Biblia Éve eseményeiről). *A DVD ára: 800,- Ft.*

A SZENTFÖLDÖN – JÉZUS LÁBA NYOMÁN – DVD

E DVD-n találkozhatunk a Szentfölddel, részletesebben azokkal a legfontosabb evangéliumi helyekkel, amelyeknek történetét az ásatások feltárták. Ezek igazolják az evangéliumi történetek valóságát. Az anyagot összeállította Tomka Ferenc. A képeket a Fokoláre atyák készítették 2007-es szentföldi utazásukon. Most ezt az anyagot szélesebb körű használatra adjuk, különös tekintettel a Biblia Évére. A technikai szerkesztés Rónaszéki László munkája. A szöveg elmondásában Rónaszéki Józsefné Tomka Mária segédkezett. *A DVD ára (szövegkönyvvel): 1.600,- Ft.*

JÉZUS ÖSVÉNY – DVD

A zarándokösvény felszentelése, beszédek (Juliusz Janus pápai nuncius, Mádl Ferenc elnök, Tarjányi Béla), képek, riportok. *A DVD ára: 800,- Ft.*

EGY CSODÁLATOS ORSZÁG: EGYIPTOM – DVD I

Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 800,- Ft.*

EGYIPTOM – A KAIRÓI MÚZEUM – DVD II

Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 800,- Ft.*

EGYIPTOM – SZENT ANTAL KOLOSTOR – DVD

Vágvölgyi Éva felvételei. *A DVD ára: 800,- Ft.*

ÉLETÜNK KRISZTUSSAL – DVD

Lelkigyakorlat a Biblia Évében – Tarjányi Béla három előadása az Egri Bazilikában (95p). DVD Dr. Gergely Péter felvételeivel (Csobánka). *A DVD ára: 800,- Ft.*

A BIBLIA SZEREPE LELKI FORMÁLÓDÁSUNKBAN

Tarjányi Béla előadása a kispapok és szerzetesnövendékek országos találkozáján. Központi Szeminárium, 2008. febr. 10. (50p). DVD helyszíni felvételekkel és színes természeti képekkel. *A DVD ára: 800,- Ft.*

MAGYARSÁGUNK ÉS A BIBLIA – CD

Három előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara által szervezett konferencián (teológiai tanárok továbbképző konferenciája, 2008. jan. 28-29.) Nemeskürty István történész professzor: *Magyarságunk és a Biblia* (1 óra 58 perc); Vörös Győző egyiptológus: *Alexandria és a Biblia* (55p); Tarjányi Béla biblikus professzor: *A Vatikáni Kódex* (28p). Igényes érdeklődők számára ajánljuk beszerzését, meghallgatását, terjesztését. *A CD ára: 600,- Ft.*

IMRE BÁCSI ELBESZÉLI ÉLETÉT – DVD

Mócsy Imre S.J. atyáról: visszaemlékezések, fényképek, könyvek, videó, emlékünnepek, eredeti hangfelvételek. *A DVD ára: 800,- Ft.*

VÍZ, VÍZ, VÍZ – DVD

Vágvölgyi Éva elmélkedése. Természeti fotók: Dr. Gergely Péter. Zongorán játszik: Tusa Erzsébet. *A DVD ára: 800,- Ft.*

MAGYAR SYDNEY – CD

Balás Béla katekézise, 2008. 07.19. *A CD ára: 600,- Ft.*

HITTANYA – DVD

Képek: Biblikus foglalkozások a Hittanyán, 2008. aug. 5. Hang: Tarjányi Béla előadása. *A DVD ára: 800,- Ft.*

BIBLIKUS NAP PÁPÁN – DVD

Pápai Református Kollégium, 2008. okt. 3. *A DVD ára: 800,- Ft.*

ISTEN SZAVA MEGSZÓLAL CIGÁNYUL – CD

János ev. 1-5. fejezete, felolvassa Pintér Szabolcs. *A CD ára: 800,- Ft.*

„TALÁLKOZÁSOM A SZENTÍRÁSSAL” DVD I

A Szentírással kapcsolatos személyes élményeiket, tapasztalataikat elmondják: Bíró László püspök, Kerekes Károly ciszterci atya, Nemeshegyi Péter és Vértesaljai László jezsuita atyák, Tomka Ferenc plébános, Varga Béláné Irénke nagymama, és Mihályi Angyalka katekéta. A személyes vallomásokat szép természeti felvételek vetítése közben hallgathatjuk meg. Mindez számítógépen és DVD-lejátszón egyaránt megtekinthető. *A DVD ára: 800,- Ft.*

„TALÁLKOZÁSOM A SZENTÍRÁSSAL” DVD II

A Szentírással kapcsolatos személyes élményeiket, tapasztalataikat elmondják: Erdő Péter bíboros, prímás, érsek, Márfi Gyula érsek, Zserdin Gellért püspök, Gyürki László kanonok, Takács Gyula professzor, Gelley Anna hitoktató és Riskó Mariann történelemtanár. Ezt követi még Székely János püspök három beszéde (Nagymaroson, az Unio Cleri közgyűlésén, a Sapientia Főiskola konferenciáján). A személyes vallomásokat szép természeti felvételek vetítése közben hallgathatjuk meg. Mindez számítógépen és DVD-lejátszón egyaránt megtekinthető. *A DVD ára: 800,- Ft.*

A DVD-k és CD-k megvásárolhatók a Bibliaközpontban:

1066 Bp. Teréz krt. 28. I/6., nyitva: H-Cs 9-17.

megrendelhetők levélben vagy telefonon: 332-22-60

ill. e-mailben: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Verbum Domini

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

Ima

Uram, ahová tettél, ott szolgállok,
ahol megsejtlek, ott kereslek.
Ahogyan tudlak, úgy követlek,
ha megbotlom, nem csüggedek.
Ami van, azért magasztallak,
ami nincs, azért nem zaklatlak.
Ami a munkám, megcsinálom,
a jó szót érte sose várom.
Ha nem sikerül, nem kesergek,
és másnap mindent újrakezdek.

Bőzsöny Ferenc

manet in aeternum
